

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

SOL 066

Höstterminen 2005

Homosexuell och invandrare

- hur går det ihop?

Författare: Therése Linné och Cecilia Nordén

Handledare: Agneta Mallén

Abstract

The purpose of this study was to explore the experiences of being a homosexual immigrant in the Swedish society. Our questions were how the interviewed homosexual immigrants experience being treated by the people in their surroundings and how they are influenced by their attitudes. We also wanted to know what kind of thoughts they have about affiliation considering origin and sexuality, and what positive and negative aspects they experience from the combination of being both homosexual and immigrants.

To get the answers to these questions we used a qualitative method and interviewed seven homosexual immigrants between the ages of 25 and 40 years. We then compared our material with earlier studies of the living situation of homosexual immigrants in Sweden, Denmark and Norway. We also linked our findings to Goffman's stigma theory and to heteronormativity.

The main result was that the combination of homosexuality and immigrant status can result in various difficulties. The religion can affect the interviewees' possibilities to express their homosexuality. We also found that the immigrant background can be troublesome in the meeting with the homosexual sphere. Despite this, the treatment has been characterized by neutral or positive reactions. Most interviewees can see positive aspects with their situation.

Innehållsförteckning

Förord	4
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
1.4 Begreppsdefinitioner	6
1.4.1 Invandrare och svensk	6
1.4.2 Homosexualitet, homosexuell läggning, gay	7
1.4.3 Att komma ut	8
1.4.4 Dubbel utsatthet	8
2. Metod och urval	9
2.1 Val av metod	9
2.2 Genomförande av intervjuerna	9
2.3 Urval	11
2.4 Reliabilitet	12
2.5 Validitet	14
2.6 Etiska överväganden	14
2.7 Källor	15
2.8 Databearbetning	16
2.9 Fortsatt framställning	17
3. Tidigare forskning	17
3.1 <i>...som en kamel med två pucklar</i> – Sverige	18
3.2 <i>Lesbiske og homofile med innvandrerbakgrunn</i> – Norge	19
3.3 <i>Københavnervliv</i> – Danmark	21
3.4 Sammanfattande kommentarer	22
4. Teoretiska utgångspunkter	23
4.1 Stigmatologi	24
4.2 Heteronormativitet	28
5. Resultatredovisning och analys	30
5.1 Presentation av intervjupersonerna	30
5.2 Förhållningssätt och relationer till omgivningen	30
5.2.1 Öppenhet och döljande	31
5.2.2 Att förneka och hemlighålla sin sexuella läggning	32
5.2.3 Jämförelse med tidigare forskning	32
5.2.4 Teoretisk tillämpning	33
5.3 Umgänge och grupptillhörighet	35
5.3.1 Tillhörighet	35
5.3.2 Umgängeskrets	36
5.3.3 Att vara invandrare i den homosexuella miljön	37
5.3.4 Jämförelse med tidigare forskning	38
5.3.5 Teoretisk tillämpning	39
5.4 Tankar om att vara homosexuell invandrare	40
5.4.1 Sexualitet och ursprung	40

5.4.2 Rädslor och oro	41
5.4.3 Positiva aspekter	42
5.4.4 Jämförelse med tidigare forskning	42
5.4.5 Teoretisk tillämpning	43
5.5 Bemötande	44
5.5.1 De närmsta	44
5.5.2 Arbetsplats, skola, kyrka	45
5.5.3 Samhället	46
5.5.4 Jämförelse med tidigare forskning	47
5.5.5 Teoretisk tillämpning	48
5.6 Tankar om dubbel utsatthet	49
5.6.1 Egen acceptans	50
5.6.2 Familjens roll	51
5.6.3 Samhällets inverkan	51
5.6.4 Jämförelse med tidigare forskning	52
5.6.5 Teoretisk tillämpning	53
6. Sammanfattning och diskussion	55
6.1 Resultatsammanfattning	55
6.2 Slutdiskussion	56
7. Källförteckning	59
7.1 Litteratur	59
7.2 Hemsidor på internet	60
7.3 Rapporter på internet	61
Bilaga 1 Informationsbrev till respondenterna	62
Bilaga 2 Intervjuguide	63

Förord

Vi vill här passa på att tacka de personer som varit viktiga för genomförandet av denna uppsats.

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till våra intervjupersoner som tog av sin tid och gav oss av sina upplevelser och erfarenheter på ett öppenjärtligt och generöst sätt. Ett särskilt tack till er två som hjälpte oss att finna dem som kom att bli våra respondenter. Tack också till vår handledare Agneta Mallén.

Sist men inte minst ett tack till våra familjer, vänner och andra i omgivningen som stöttat, uppmuntrat och hjälpt oss på olika sätt. Detta har bidragit till att vi, många tvivel till trots under resans gång, har kunnat genomföra vår uppsats.

Helsingborg i januari 2006

Therése och Cecilia

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Denna uppsats kommer att handla om homosexuella invandrare och hur de ser på sin livssituation. Homosexualitet och invandrarskap är ämnen som förekommer flitigt i samhällsdebatten och i forskning, men faktorerna diskuteras sällan gemensamt. Enligt vår uppfattning är det två ständigt aktuella teman. Olika aspekter på invandrarskap har på senare tid tagits upp och diskuterats, exempelvis i samband med stiftandet av den nya tillfälliga lagen om uppehållstillstånd och när det har gällt frågan om riktigheten i att använda positiv särbehandling av invandrare vid antagning till universitetsutbildningar. Inom ramen för diskussioner kring invandrare kan även en aspekt såsom problematik kring hedersvåld förekomma (<http://sydsvenskan.se/sverige/article127277.ece>). Ett annat ämne som kan dyka upp är situationen i storstädernas förorter (<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=573&a=487074>). Källan av perspektiv på och diskussionsunderlag kring invandrarskap kan tyckas outsinlig.

När det gäller homosexualitet utgör Statens folkhälsoinstitut, FHI:s, (2005)¹ nyligen publicerade rapport *Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation* ett exempel på uppmärksammandet av just denna aspekt. På regeringens uppdrag har myndigheten studerat hbt-personers² hälsa, levnadsvanor och livsvillkor med hjälp av enkätundersökningar. Resultaten visar på att dessa personer i jämförelse med övriga befolkningen har betydligt sämre psykisk hälsa, oftare utsätts för diskriminering, kränkande behandling eller bemötande samt att antalet självmordsförsök är fler. Homosexualitet har även blivit ett hett debattämne i samband med uppmärksamheten kring pastor Åke Green och hans uttalande om homosexualitet som en cancersvulst på samhällskroppen (<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=495007>). Ett annat tema som har diskuterats är välsignelseakt för homosexuella och dess vara eller icke vara inom den svenska kyrkan (<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=483884>).

¹ Denna källa utgör en rapport publicerad på internet. När vi i uppsatsen hänvisar till dess bilaga som innehåller begreppsförklaringar skriver vi samma källa men med tillägget bilaga, då denna bilaga har en separat internetadress.

² Hbt är en samlingsbeteckning för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Bisexualitet innebär dragning till båda könen medan transpersoner utgör ett ”paraplybegrepp för personer som på olika sätt identifierar sig med och uttrycker sig i den motsatta könsrollen” (FHI, 2005, bilaga, s 5).

Hur kan det då se ut när dessa aspekter, homosexualitet och invandrarskap, möts hos en och samma individ? På RFSL:s³ webbplats skriver Invandrapolitiska arbetsgruppen, IPAG,⁴ att forskningen kring hbt-personer med invandrarbakgrund fortfarande befinner sig i sin linda. Ett intresse för, och en nyfikenhet på hur homosexuella personer upplever sin situation som homosexuell utifrån ett samhällsperspektiv var ett av de två huvudsakliga skälen till ämnesvalet. Det andra var att vår innevarande kurs präglades av frågor kring etnicitet, kultur och invandring. Tanken att kombinera dessa två aspekter lockade oss båda till att gå vidare och genomföra denna uppsats.

1.2 Syfte

Vårt syfte är att belysa upplevelser av att vara homosexuell invandrare i det svenska samhället.

1.3 Frågeställningar

- Hur upplever intervjupersonerna sig bemötta av omgivningen i egenskap av homosexuella invandrare?
- Hur påverkas intervjupersonerna av omgivningens förhållningssätt till dem som homosexuella invandrare?
- Vilka tankar har intervjupersonerna kring tillhörighet avseende ursprung och sexualitet?
- Hur ser intervjupersonerna på kombinationen homosexuell och invandrare, vilka positiva och negativa aspekter upplever de?

1.4 Begreppsdefinitioner

I detta avsnitt kommer vi att precisera de begrepp som är väsentliga för vår uppsats.

Begreppen är invandrare och svensk, homosexualitet, homosexuell läggning, gay, att komma ut och dubbel utsatthet.

1.4.1 Invandrare och svensk

Invandrare kan sägas vara ett mångfacetterat begrepp som ofta är föremål för diskussioner kring hur det egentligen bör användas och definieras. Enligt Nationalencyklopedin, NE (www.ne.se) är en invandrare en ”person som flyttar från ett land till ett annat för att bosätta

³ RFSL står för riksförbundet för sexuellt likaberättigande. Förbundet arbetar med hbt-frågor och verkar för att dessa personer ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som andra (www.rfsl.se/?p=109).

⁴ IPAG är en grupp inom RFSL som arbetar med frågor rörande hbt-personer med invandrarbakgrund (www.rfsl.se/?p=601).

sig där en längre tid, enligt folkbokföringen i Sverige minst ett år”. Samtidigt påpekas det att begreppet är otydligt och att det kan handla både om utländska medborgare, utrikes födda personer eller individer födda i Sverige med minst en utrikes född förälder, det vill säga medlem av andra generationen inflyttade.

Allwood och Franzén (2001) konstaterar att begreppet invandrare är både kontroversiellt, brett och vagt. Dessutom har begreppet enligt författarna i många fall en subjektiv dimension i det att allmänhetens syn varierar beroende på varifrån personen kommer, i hur hög grad han kulturellt eller utseendemässigt skiljer sig från majoriteten eller representerar det som är främmande. Författarna pekar på att begreppet invandrare i många fall används om en grupp individer som ”inte är svenskar” vilket knappast ger något närmare besked om dess innebörd. Medan begreppet utlänning på 1950-talet betecknade en person som inte är född i Sverige, har begreppet invandrare utvidgat denna kategori människor till att gälla även efterföljande generation. Andra generationens invandrare kallas således den som är född och uppvuxen i Sverige men med minst en invandrad förälder (s 28-29). Allwood och Franzén (ibid.) framhåller vidare att invandrarbegreppet inte behöver innefatta nationstillhörighet eller medborgarskap; den som definieras som invandrare kan mycket väl vara svensk medborgare eller ha föräldrar som är det. Snarare kan begreppet ses som ett redskap i kategoriseringen av individer i exempelvis media, statistik eller i människors tankevärld (s 28). När vi i vår text använder oss av begreppet invandrare är det utifrån följande definition: en utrikes född person som kommit till Sverige eller en person som är född och uppvuxen i Sverige men med åtminstone en invandrad förälder. I de fall vi använder beteckningen andra generationens invandrare är det denna sistnämnda definition som avses. För att underlätta läsningen kommer vi att som samlingsbeteckning för våra respondenter använda begreppet invandrare utan förled. Detta trots att en av dem är född och uppvuxen i Sverige. Med svensk menar vi i uppsatsen en person som är född i Sverige av föräldrar som båda är födda här.

1.4.2 Homosexualitet, homosexuell läggning, gay

Homosexualitet och homosexuell läggning definieras enligt NE (www.ne.se) som känslomässig och sexuell dragning till personer av det egna könet. Vi är medvetna om att synen på vad homosexualitet är och vem som har en homosexuell läggning kan skifta mellan olika kulturer och länder. Vi har dock valt att använda oss av ovan nämnda begreppsbestämning i uppsatsen. En homosexuell person är i vår text således en man eller kvinna som attraheras av personer av samma kön som hon eller han själv har. Ordet gay

kommer enligt NE (ibid.) från engelska språket och betyder homosexuell. Även om det ibland uppfattas som ett begrepp syftande på homosexualitet kopplat till en man, går det att användas om båda könen. I vår uppsats används ordet gay om både kvinnor och män som en synonym till homosexuell.

1.4.3 Att komma ut

Formuleringen *att komma ut* är vanligt förekommande i samband med homosexuellas val att öppet visa eller berätta om sin sexuella läggning. Bohman (1995) förklarar dess ursprung i det amerikanska uttrycket *coming out of the closet* vilket kan översättas med *att komma ut ur garderoben*, där garderoben avser döljande och isolering. Frasen handlar således om att tillkännage sin homosexualitet för andra. Författaren beskriver ”att bli homosexuell” som en process i vilken den homosexuella personens komma ut-stadie ingår. Det är nu som hon eller han börjar berätta för valda delar av umgängeskretsen, inleder kontakter med andra homosexuella och beskriver sig själv i termer av homosexuell. Oftast betraktas detta att informera personer i sin närmsta omgivning som det mest betecknande för att komma ut (s 172-177). Bohmans beskrivning och precisering av vad uttrycket egentligen står för är således ganska bred. I vår uppsats använder vi oss av begreppet i betydelsen att berätta för omgivningen samt att söka sig till den homosexuella miljön.

1.4.4 Dubbel utsatthet

För tydlighetens skull delar vi här upp uttryckets två ord. Dubbel syftar i detta sammanhang på det faktum att respondenterna har *både* en homosexuell läggning *och* är invandrare. I begreppet utsatthet lägger vi in ett antal olika aspekter vilket gör att det kommer att stå för ett spektrum av faktorer. Haansbaek (2002) talar om homosexuella invandrares dubbla risk för problem i förhållande till omgivningen och exemplifierar med upplevelser av diskriminering, kränkningar och våld. Han nämner även en relativt hög grad av psykisk ohälsa inte minst som en följd av samhällets många gånger negativa hållning till invandrare och homosexuella (s 77, 83). Även Osander (2005) talar om specifika problem för homosexuella invandrare på grund av deras dubbla minoritetsstatus och pekar bland annat på stigmatisering utifrån invandrarskapet samt risk för att bli utstött ur familjen (s 60-61). Vi finner de omständigheter som författarna nämner relevanta för begreppet utsatthet, men vill lägga till fördomar från omgivningen, extra stor press från familjen utifrån kulturella eller religiösa förhållanden samt bristen på känsla av en självklar tillhörighet i olika grupper.

2. Metod och urval

2.1 Val av metod

Holme och Solvang (1997) konstaterar att syftet med studien ska styra valet av metod, där en kvantitativ undersökning är lämplig vid sökande efter det representativa eller efter omfattningen av ett visst fenomen. Om man däremot intresserar sig för det unika och strävar efter en större närhet till det som studeras bör en kvalitativ metod användas (s 76-78). Då vårt syfte med undersökningen är att nå en djupare förståelse för homosexuella invandras upplevelser ansåg vi att en kvalitativ metod skulle passa bäst. Vi önskade få del av dessa personers egna tankar, känslor och funderingar kring sin situation.

Valet stod inledningsvis mellan fokusgruppintervjuer och enskilda intervjuer. Wibeck (2000) framhåller fokusgruppintervjuer som en lämplig metod vid behandling av känsliga ämnen eller då man önskar en mindre styrande roll från intervjuarens sida. Hon pekar på fördelen att diskussioner i grupp kan bidra till en fruktbar dynamik där värdefull information genereras och utvecklas genom deltagarnas resonemang och frågor till varandra (s 21, 40-42). Vår tanke var att bilda två fokusgrupper med fyra personer i varje, uppdelade på kvinnor respektive män. Vi tvingades dock överge denna idé då vi endast fann tre kvinnor att intervjua, stötte på svårigheter att få till stånd gemensamma tider samt hade en engelskspråkig respondent. Vårt val föll därför på enskilda intervjuer. Vi kan så här i efterhand i huvudsak se fördelar med sådana intervjuer i förhållande till gruppintervjuer. Vi har farhågor kring att djupet som vi sökte kunde ha förlorats i en gruppdiskussion samt att deltagarna inte hade kunnat vara lika öppna eller fått samma utrymme som i de individuella intervjuerna.

Enligt Kvale (1997) kan graden av struktur på intervjufrågor variera från ordnade och organiserade frågor till tematiserade intervjuguider (s 119). Utifrån detta valde vi att tillämpa en halvstrukturerad intervjumanual med färdigformulerade frågor utan fasta svarsalternativ (se bilaga 2). Under intervjuernas gång ställde vi följdfrågor i syfte att ge respondenterna möjlighet att förtydliga sig och utveckla sina tankar och funderingar.

2.2 Genomförande av intervjuerna

Perioden efter att vi hade valt ämne och skulle påbörja vårt sökande efter intervjupersoner präglades av både hopp och förtvivlan. Vi anade att vi skulle komma att stöta på svårigheter med att finna respondenter och fick också detta bekräftat ganska omgående; diverse kontakter med företrädare för RFSL och förfrågan i vår egen bekantskapskrets resulterade i enbart

negativa svar. Även ifrågasättande kring ämnesval dök upp bland dem vi kontaktade; bland andra representanter för RFSL undrade över varför vi inte undersökte heterosexuella svenskar istället. En annan reaktion var att vi borde ha en referensgrupp bestående av representanter från nyss nämnda grupp. Vi fann dock inte dessa påpekanden relevanta eftersom vårt syfte var att undersöka homosexuella invandrades egna upplevelser av sin situation.

Slutligen fick vi ett mail från en person, med koppling till RFSL, som skulle komma att bli en av våra två nyckelpersoner i tillhandahållandet av respondenter. Genom ytterligare ett led av kontakter fann vi den andra nyckelpersonen. För dessa presenterade vi vårt syfte och frågeställningarna och de i sin tur förhörde sig med tänkbara personer som passade in på våra kriterier. Med hjälp av nyckelpersonerna hade vi så småningom sju personer som var villiga att ställa upp på intervju. Parallellt med sökandet efter respondenter sammanställde vi intervjumanualen och mailade därefter ut den till en homosexuell svensk i vår bekantskapskrets för genomläsning och granskning. Han bad i sin tur en vän, en homosexuell invandrare som dessvärre bodde på alltför långt avstånd för att en intervju skulle vara möjlig, att göra detsamma. På så vis fick vi värdefulla kommentarer och idéer kring formuleringar och ändringar av frågorna, vilket även Holme och Solvang (1997) ser som en vinst när de beskriver förfarandet med en förundersökning i syfte att få en uppfattning om kvaliteten på ett frågeformulär (s 175-176).

Vi kontaktade respondenterna via mail eller per telefon för att få bekräftelse på att de kunde tänka sig att bli intervjuade. I samband med det skickade vi ut ett informationsbrev till dem avseende bland annat formerna för en intervju (se bilaga 1). När vi fått klartecken från personerna bokade vi in tider med var och en. I detta skede stötte vi på ett annat problem, nämligen lokalfrågan. Respondenternas önskemål om intervju på kvällstid försvårade ytterligare möjligheten att finna en plats att vara på. Den första intervjun genomfördes därför i respondentens hem på förslag av personen själv. Efter idogt letande fick vi tillgång till ett mindre rum beläget i lokaler tillhörande ett studieförbund, där vi ostört kunde göra intervjuer. Likväl önskade ytterligare tre personer att genomföra intervjun i sina hem. När det gäller plats för intervjuer nämner Repstad (1999) att det kan vara positivt dels av psykologiska skäl, dels av praktiska orsaker att genomföra dem i respondenternas hem (s 72). Vi bedömde det som att ämnet är så pass känsligt att det kunde bidra till en stor trygghet att låta intervjupersonen befinna sig på hemmaplan. I några av fallen var det dessutom mer praktiskt för dem att inte behöva ta sig iväg till den lokal vi kunde erbjuda.

Intervjuernas längd sträckte sig från 45 minuter till en timme och 15 minuter, och samtliga intervjuer spelades in på band. Före inspelningen redogjorde vi för våra roller som intervjuare bestående i att en av oss ställde frågorna medan den andra antecknade möjliga följdfrågor samt hade ansvar för den tekniska apparaturen. En av intervjuerna genomfördes på engelska då respondenten talade bristfällig svenska samt själv framförde önskemål om att tala engelska.

2.3 Urval

Som vi nämnt var det ingen enkel uppgift att finna respondenter till vår undersökning. Detta medförde att vi inte hade möjlighet att själva välja personer utan var snarare hänvisade till de sju personer som, genom nyckelpersonernas försorg, kunde tänka sig att delta i en intervju. Vårt urval kan därför sägas vara en variant av den så kallade snöbollprincipen som beskrivs av Repstad (ibid.) och som innebär att respondenter tipsar om andra möjliga informanter (s 45). Den första nyckelpersonen vi fick tag i kunde genom sitt nätverk ordna fyra män, medan den andra rekryterade tre kvinnor. Vi har ställt följande kriterier på intervjupersonerna: de skulle gå att nå för en personlig intervju med relativt kort framförhållning och utan alltför långt avstånd från vår hemstad. Åldersmässigt satte vi en nedre gräns vid 20 år då vi antar att yngre personer ännu kan befinna sig i ett identitetsarbete och därför möjligtvis finner det svårt att reflektera kring sin situation. Vi önskade vidare olika ursprungsländer i syfte att i någon mån få en viss bredd på ett relativt litet undersökningsmaterial. När det gällde invandrarskapet ville vi främst intervjua första generationens invandrare för att kunna nå kunskap om skillnaden i synen på homosexualitet mellan personernas hemländer och Sverige. Detta kriterium till trots efterfrågade vi i första hand personer väl förtrogna med det svenska språket för att minimera risken för språkliga missförstånd från bådas sidor. Vi önskade även en så jämn fördelning av kvinnor och män som möjligt. Vad gäller religion hade vi inga specifika krav då vi istället har valt att fokusera på invandrarskapet.

Det åldersmässiga kriteriet uppfylldes genom att den yngste respondenten är runt 25 år. Bredden avseende härkomst nådde vi på så sätt att intervjupersonerna kommer från sex olika länder fördelade på tre världsdelar. Önskemålet om första generationens invandrare fick vi lämna när det gällde en av respondenterna som är född i Sverige av invandrade föräldrar. En respondent önskade genomföra intervjun på engelska medan de övriga intervjupersonerna behärskar det svenska språket mycket väl. Fördelningen på fyra män och tre kvinnor är nära nog den ideala. Det totala antalet respondenter finner vi rimligt med hänsyn till de tidsramar

vi omgetts av. Nämnas kan också att den kristna tron är i majoritet bland de intervjupersoner som tillhör en religion.

Det faktum att rekryteringsskedet omgärdades av svårigheter att finna intervjupersoner och därmed en risk att inte nå ett tillräckligt antal respondenter, gjorde att vi valde att även intervjua en adopterad, homosexuell person som en av nyckelpersonerna föreslog. Emellertid gjorde vårt syfte och våra frågeställningar det omöjligt för oss att ta med denna intervju i vår undersökning, och vi använder oss således inte av detta material.

Viktigt att poängtera i detta urvalssammanhang är det faktum att våra nyckelpersoner i stor utsträckning har haft ett betydande inflytande på vårt val av respondenter då vi varit hänvisade till deras kännedom om personer som kunde passa in i vår målgrupp. En omständighet gäller nyckelpersonernas motiv att tillfråga vissa personer, en annan vilka skäl som avgjorde att personerna ville delta. Ingen av de personer som våra nyckelpersoner tillfrågade avböjde, vilket kan tolkas som att nyckelpersonerna aktivt valde att förhöra sig med personer som de räknade med skulle vara positiva till en intervju. Vi är väl medvetna om att just dessa personer som valde att ställa upp på en intervju kan vara de som känner sig relativt trygga och starka i sin egenskap av homosexuell invandrare, som inte värjer för en intervjusituation eller som känner sig väl förtrogna med det svenska eller engelska språket. Därmed finns också möjligheten att den bild som sammantaget tonar fram hade sett annorlunda ut vid ett annat urval. I detta sammanhang vill vi nämna att de upplevelser, tankar och erfarenheter som framkommer i vårt material är belysande för just dessa personer. Det kan med andra ord inte antas gälla för andra homosexuella invandrare.

2.4 Reliabilitet

Halvorsen (1992) beskriver att reliabilitet handlar om pålitligheten i en undersöknings mätningar där hög reliabilitet innebär att samma eller ungefärligen samma resultat frambringas oavsett vem som utför undersökningen (s 42). Dock menar vi att det i kvalitativa intervjuer kan vara svårare att pröva reliabiliteten än i en kvantitativ metod. Intervjuerna sker i ett mellanmänniskt samspel där kön, ålder, personliga faktorer och etnisk bakgrund kan ha betydelse. Dessutom kan yttre omständigheter påverka respondenternas svar vilket skulle kunna innebära att vi inte hade fått identiska svar i en intervju med personerna vid ett annat tillfälle.

Repstad (1999) talar om hur exempelvis kulturskillnader kan bidra till forskningseffekter av olika slag; respondenterna kan ge olika mängd information eller anpassa sina svar till vad de tror att intervjuaren vill eller förväntar sig få höra. Författaren ger ett exempel på att en öppen kommunikation och god kontakt med respondenter kan motverka detta (s 78). Det kändes viktigt för oss att klargöra och föra en öppen dialog kring vår egen bakgrund som svenska och heterosexuella. På så sätt fick vi möjlighet att poängtera vår brist på erfarenhet av respondentens situation som homosexuell och invandrare, samtidigt som vi underströk vår nyfikenhet på ämnet, vilket vi menar bör ha uppmuntrat personen att berätta på ett mer öppet och fritt sätt.

Vi var båda närvarande vid varje intervju men skiftade om mellan intervjutillfällena att ställa frågorna, sammanlagt hade vi huvudansvaret för fyra intervjuer var. Repstad (ibid.) tar upp för- och nackdelar med att vara två vid en intervju och menar att det positiva är fördelningen där den ena kan följa intervjumanualen och den andra kan ställa följdfrågor samt iaktta den icke-verbala kommunikationen. Dessutom menar författaren att två personer i efterhand kan delge varandra intryck och samtala kring intervjun, en omständighet som vi menar har bidragit till att öka reliabiliteten i våra intervjuer. En nackdel som han lyfter fram är faran att respondenten känner sig i minoritet och därmed hämmas i sina svar (s 84-85). Denna risk försökte vi minimera genom att placera oss på ett sådant sätt att det kunde upplevas som mindre pressat. Den av oss som inte ställde frågorna intog en mer avsides plats i förhållande till respondenten i syfte att undvika känslan av att vara ”två mot en”.

Att en av intervjuerna genomfördes på engelska kan ha inverkat på resultatet på så sätt att vi som intervjuare delvis känt oss språkmässigt hämmade att ställa följdfrågor på ett lika naturligt och spontant sätt som vid intervjuerna på svenska. Emellertid uppfattar vi att det fanns en öppenhet i intervjusituationen kring svårigheter avseende förståelsen och översättningen av vissa ord. Vi menar därmed att reliabiliteten i den engelska intervjun är jämförbar med den i de svenska.

När det gäller databearbetningen har vi transkriberat intervjuinspelningarna så noggrant som möjligt vilket enligt Silverman (2001) bidrar till att öka reliabilitet. Genom en omsorgsfull transkribering kan risken minska för efterkonstruktioner från intervjuarens sida av vad respondenten sagt (s 226-227, 230).

2.5 Validitet

Med validitet avses giltigheten eller relevansen i de frågor som ställs i förhållande till den problemställning som undersökningen utgår ifrån (Halvorsen, 1992, s 41). I syfte att bedöma om våra intervjufrågor motsvarade det vi ville få veta utifrån vårt syfte och våra frågeställningar, använde vi oss av det tillvägagångssätt som Kvale (1997) beskriver i utformandet av en intervjumanual. Detta sätt tar hänsyn till både den tematiska aspekten på så sätt att frågorna knyter an till ämnet för intervjun, och till den dynamiska dimensionen vilket innebär att frågorna bör vara lätta att förstå samt uppmuntra till en positiv interaktion mellan respondenten och intervjuaren (s 121-122). Vi menar att möjligheten på så sätt blir större att respondenterna svarar på just det som vi önskar få svar på. Kvale (ibid.) beskriver att metoden innebär att två intervjuguider inledningsvis utformas. Den ena består av studiens övergripande frågor medan den andra innehåller själva intervjufrågorna (s 122-123). Vi utgick således ifrån undersökningens frågeställningar och utvecklade därefter teman och underfrågor som belyste dessa huvudfrågor.

Vi har uppmanat respondenterna att be oss förtydliga eventuella frågor som verkat oklara, och när så skett har vi gett så likartade klargöranden som möjligt utifrån i förväg överenskomna stödord för förklaringar. Vi har även, som tidigare nämnts, låtit personer med erfarenheter från ämnet läsa igenom frågorna för att få åsikter och kommentarer avseende dess relevans i förhållande till våra frågeställningar. Vi efterfrågade likaså respondenternas uppfattning av frågorna efter intervjuerna och fick genomgående positiva reaktioner på dem.

När det gäller den engelska intervjun gjorde vi en översättning som lästes igenom av en utomstående person med kunskaper i det engelska språket, i syfte att få synpunkter på ordval och formuleringar. Således menar vi att de frågor som ställdes på engelska bör vara jämförliga med de svenska.

2.6 Etiska överväganden

Haansbaek (2002) beskriver i sin studie av homosexuella invandrare hur en stor andel av de personer han intervjuat upplever eller har upplevt psykiska problem. Dessa problem har ofta sin grund i påfrestningar i hemlandet eller i svårigheten att vara homosexuell samtidigt som de tvingas dölja det för sin familj eller rentav väljer att bryta med sina nära (s 83). Denna information fick oss att noggrant överväga hur intervjuerna skulle läggas upp för att minimera en eventuell ytterligare belastning på respondenterna. Främst betonade vi kravet på frivillighet

starkt i vår kontakt med nyckelpersonerna. Efter positiva svar från de tillfrågade personerna, delgav vi via vårt informationsbrev upplysningar avseende konfidentialitet, anonymitet och nyttjande (se bilaga 1). Några av respondenterna uppgav spontant att vi kunde skriva ut namnet på deras ursprungsland. Vi har emellertid valt att enbart uppge ett större geografiskt område istället för specifika länder, för att på så sätt försvåra igenkännandet av intervjupersonerna.

Då vi anade att vissa frågor kunde väcka jobbiga känslor hos respondenterna var vår ambition att i största möjliga mån få till stånd en bra avrundning på intervjutillfällena. Innan vi skildes åt samtalande vi allmänt en stund efter att bandinspelningen stängts av. De inspelningar som gjordes vid intervjuerna kommer att raderas efter att uppsatsen har genomgått examination.

2.7 Källor

Förutom våra intervjuer har vi tagit del av facklitteratur, information på internet samt tidigare forskning på området. Efter att ha satt oss in i vårt ämne upptäckte vi att homosexuella invandrades livssituation utgör ett relativt outforskat område med endast ett fåtal undersökningar genomförda i Norden. Vi fann fyra vetenskapliga rapporter inom ämnet homosexuella invandrare, som vi bestämde oss för att ta del av i syfte att få inspiration till intervjufrågor. Efter genomläsning av undersökningarna väcktes idén om att jämföra dem med vår egen studie. De tre rapporter som vi kommer att använda oss av i analysen presenteras närmare under tidigare forskning.

En annan studie som vi tagit del av är Knutagårds och Nidsjös (2004) *Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning* som genomförts på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län. Denna rapport knyter an till både homosexualitet och invandrarskap, men skiljer sig på flera punkter från vår ämnesinriktning; fokus ligger på risken för, och förekomsten av hedersrelaterat våld, undersökningsgruppen utgörs av ungdomar mellan 13 och 25 år och den omfattas även av andra än invandrare (s 6). Med hänsyn till dessa skillnader har vi valt att inte använda oss av studien i vår jämförelse med tidigare forskning.

Genomgående i vårt sökande efter litteratur har varit bristen på material kring homosexuella och invandrare. Utöver ovan nämnda rapporter har den litteratur vi funnit haft inriktning antingen på homosexualitet eller på invandrare med heterosexuell läggning. Den litteratur

som vi använt som inspirationskälla har således varit uppdelad utifrån de två aspekterna homosexualitet och invandrare.

2.8 Databearbetning

De inspelade intervjuerna transkriberades i sin helhet inklusive pauser, skratt och småord. Kvale (1997) nämner att syftet med utskriften styr stilen på och graden av detaljer vid transkribering. Han beskriver även att en viss redigering av intervjupersonernas uttalanden kan vara befogad för att koncentrera meningen i det som sagts (s 156). Eftersom vi önskade så levande och autentiska texter som möjligt för att bättre minnas intervjuerna, valde vi att skriva ut dem ordagrant. Vid citering i rapporten har vi emellertid tagit bort vissa delar och i en del fall varsamt koncentrerat respondenternas uttalanden samtidigt som vi strävat efter att behålla deras särdrag. Betoningar i intonationen har markerats med kursiv stil. Intervjun som genomfördes på engelska översattes till svenska direkt vid transkriberingen.

I analysarbetet använde vi oss av en abduktiv ansats. Alvesson och Sköldberg (1994) beskriver detta sätt som en tredje väg vid sidan av induktion och deduktion. Medan induktiv ansats handlar om att utifrån enskilda fall hävda ett generellt samband mellan dem, utgår man vid deduktion från att en allmän regel gäller för alla enskilda fall. Att tillämpa en abduktiv ansats innebär, liksom vid induktion, att ta avstamp från empiri men samtidigt ta hänsyn till teoretiska begrepp och tankegångar såsom vid deduktion. Författarna menar att en abduktiv ansats således handlar om att i analysen växla mellan fokus på empiri och teorier (s 41-43). De anser att ”Analysen av empirin kan t ex mycket väl kombineras med, eller föregripas av, studier av tidigare teori i litteraturen: inte som mekanisk applicering på enskilda fall, utan som inspirationskälla för upptäckt av mönster som ger förståelse.” (s 42). Vi menar att detta sätt att bearbeta empiri på ger större möjligheter att finna mönster eftersom empiri och teori tillåts befrukta varandra. Genom att skifta mellan att studera intervju svaren och att läsa in oss på teoretiska perspektiv kunde vi få en bättre förståelse för vårt material.

Vi gick tillväga på så sätt att vi efter transkriberingen läste igenom intervjuutskriften, skrev stickord i marginalen och letade efter mönster bland respondenternas svar. Vi sökte efter gemensamma nämnare men också efter skillnader i deras uttalanden. Parallellt med detta läste vi om olika teorier och sökte efter sådana som skulle kunna passa till de mönster som vi började urskilja. Slutligen fastnade vi för begreppet heteronormativitet samt Goffmans stigmatologi. Samtidigt utkristalliserades vissa centrala ämnen utifrån våra frågeställningar i de

intervjuades svar vilka kom att bli fem centrala teman. I detta skede läste vi återigen igenom intervju svaren och strök samtidigt med olika färger under de rader som matchade vart och ett tema. Därefter plockade vi via datorn ut de understrukna delarna, förde dem samman under temarubrikerna och fogade ihop dem till löpande text. För att urskilja olika aspekter ur varje tema använde vi oss av underrubriker. Efter det följde arbetet med att finna relevanta delar i de tidigare undersökningar som vi kunde jämföra vårt eget material med. Slutligen tillämpade vi de teoretiska utgångspunkterna på vår empiri under vart och ett av våra teman.

2.9 Fortsatt framställning

I följande avsnitt presenterar vi de tre undersökningar som vi i analysdelen kommer att jämföra våra resultat med. I kapitlet därpå redogör vi för de teoretiska utgångspunkter som vi har valt att tillämpa på vårt intervjumaterial. Resultatredovisning och analys utgör nästa avsnitt som är indelat i fem teman, vart och ett med empiriredovisning, jämförelse med tidigare forskning samt teoretisk tillämpning. På det följer en sammanfattning utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Avslutningsvis för vi en diskussion kring några specifika aspekter som vi funnit intressanta under arbetets gång.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenterar vi de tre undersökningar som vi jämför våra egna resultat med i analysen. De är placerade i kronologisk ordning med den tidigast publicerade först. De tre rapporterna fann vi på IPAG:s sida (<http://www.rfsl.se/?p=601>). Vi fann även en fjärde undersökning vid genomläsning av en av de andra tre. Den fjärde rapporten som är norsk och skriven av Skivik, Eide och Nikolaisen Dammen (2003) med titeln *Homofil ungdom med invandrerbakgrunn*, beslöt vi dock efter vissa överväganden att inte använda oss av i jämförelsen med våra resultat. Skälet till det är främst att undersökningen fokuserar på unga homosexuella invandrare i ålder 15-28 år med betoning på livssituationen runt 20-årsåldern. Då medelåldern på våra intervju personer är 33 år fann vi att den åldersmässiga skillnaden är alltför stor mellan våra undersökningar.

Den tidigare forskning som vi använder består av tre studier från Sverige, Norge och Danmark. Vi menar att de samhälleliga förhållandena kan antas vara snarlika i de nordiska länderna och att undersökningarna i det avseendet kan tjäna som jämförelsematerial med vår

studie. Däremot finns givetvis vissa skillnader vad gäller metod, frågeställningar och resultat mellan dessa studier och vår undersökning. Nedan beskrivs de nordiska undersökningarnas bakgrund, metod, urval, teman och huvudresultat, detta för att möjliggöra en kritisk granskning av möjligheten att ställa våra resultat emot dessa undersökningar. Observeras bör dock att vi endast presenterar de huvudresultat ur rapporternas intervjuer som är relevanta för våra egna fynd. Sist i kapitlet kommenterar och diskuterar vi skillnader och likheter mellan de tre studierna och vår egen undersökning.

3.1 ...som en kamel med två pucklar – Sverige

Undersökningen *...som en kamel med två pucklar. Om homosexuella invandrare i Sverige* är genomförd av socionom Thomas Haansbaek (2002) vid Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet, på uppdrag av FHI som publicerade den som en rapport år 2002. Avsikten med studien är att undersöka hur homosexuella invandrare upplever sin situation i Sverige. Det påpekas att tidigare studier har kunnat konstatera svårigheter och problem hos dels invandrare, dels homosexuella men att situationen för homosexuella invandrare fortfarande är ett helt outforskat ämne (s 6). Haansbaek (ibid.) pekar på att bristen på jämförelsematerial formar hans studie till en presentation av empiri samt beskrivning av omständigheter väsentliga för homosexuella invandrare i sin helhet. Huvudsyftet med undersökningen är: ”Hur är det att vara homosexuell och invandrare i det svenska samhället?” (s 7) och studien omfattar halvstrukturerade livshistorieintervjuer med 21 kvinnor och män från elva utomeuropeiska länder. Författaren för en detaljerad diskussion kring problemställningar förenade med denna typ av fördjupningsintervjuer men menar slutligen att de kan utgöra tillförlitligt material för undersökningen. Även om han reserverar sig mot att dra slutsatser om alla homosexuella invandrares situation, menar han att de individuella berättelserna till viss del bildar sammanfattningar som han använder i mer generella termer (s 11-13).

Ett kriterium i urvalet bestod i att respondenterna skulle vara första generationens invandrare (s 11). Haansbaek (ibid.) hade i rekryteringsfasen stora svårigheter att finna intervjupersoner och tvingades påbörja intervjuerna innan hela gruppen var färdigrekryterad. Personerna fick han tag i genom bland annat privata nätverk, flygblad och chatsidor på internet, och slutligen fick han ihop elva kvinnor och tio män för intervju (s 16-17, 19). De individuella intervjuerna genomfördes hemma hos respondenterna, på Göteborgs universitet, i kontorslokaler och på café, och varade i genomsnitt i två timmar. En intervju genomfördes på engelska, en med tolk

och de resterande på svenska. Samtliga intervjuer bandades för att därefter transkriberas med viss redigering (s 17-18, 22). Haansbaek (ibid.) är överraskad över det förtroende och den öppenhet som präglade intervjusituationerna det känsliga ämnet till trots (s 17-18). I studien är fördelningen avseende världsdelar relativt jämn med viss övervikt på ursprung i Sydamerika och Mellanöstern. Genomsnittsåldern är drygt 30 år där den yngsta är 17 år och den äldsta 47 år. Den som bott i Sverige kortast tid hade varit här i ca tre år, den med längst tid i landet 23 år. Respondenterna befinner sig i olika skeden i livet, inte minst avseende statusen som invandrare; en del väntar på uppehållstillstånd medan andra haft det länge (s 19-20).

I den empiriframställning som Haansbaek (ibid.) gör är följande tre områden relevanta för en jämförelse med vår undersökning: familj, socialt nätverk samt diskriminering, kränkning och våld. I sin resultatredovisning ger författaren ett generöst antal citat och varje avsnitt avslutas med en sammanfattning av innehållet. Huvudresultaten i Haansbaeks (ibid.) tre teman är att döljande av homosexualiteten inför familjen är vanligt och att det ofta beror på hänsyn till, eller en rädsla för att bli utstött från, familjen. Det är lättare för respondenterna att vara öppna för svenska vänner än inför familj och landsmän, och inte sällan väljer de bort umgänge inom sin invandramiljö. Intervjupersonerna söker sig många gånger till homosexuella kretsar där de ofta blir väl mottagna. Författaren finner också att faktorerna homosexuell och invandrare innebär att respondenterna löper dubbel risk att diskrimineras och utsättas för kränkningar i det svenska samhället (s 81-83).

3.2 Lesbiske og homofile med innvandrerbakgrunn – Norge

Följande undersökning är ett pilotprojekt utfört av forskaren Bera Ulstein Moseng (2003) vid Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA⁵. Studien är gjord på uppdrag av Kommunal- og regionaldepartementet och publicerades som en rapport år 2003. Pilotprojektet genomfördes under ett halvt års tid med avsikten att undersöka olika aspekter i homosexuella invandrades livsvillkor och livssituation samt identifiera centrala problemställningar och teman för framtida forskning. Författaren lyfter fram att livssituationen för homosexuella invandrare är ett relativt outforskat område både i ett

⁵ NOVA kan sägas vara den norska motsvarigheten till FHI. NOVA är ett socialforskningsinstitut och förvaltningsorgan placerat under Utbildnings- och forskningsdepartementet. Institutets uppgift är att bedriva forskning och utvecklingsarbete med fokus på frågor gällande livsvillkor, livskvalitet och välfärdssamhället (<http://www.nova.no/?id=15&subid=0>).

nordiskt perspektiv och i Norge, och hon poängterar vikten av fortsatt och mer omfattande forskning (s 3, 13).

Ulstein (ibid.) för en diskussion om de begrepp hon använder i sin studie och förklarar att hon med invandrare avser en person som ”er norsk stadsborger eller har oppholdstillatelse i Norge, og hvis *begge* foraldrer er født i et ikke-vestlig land; dvs. kommer fra Afrika, Asia, Midtøsten eller Sør-Amerika.” (s 20). Med norsk menar hon en person vars föräldrar är födda och uppvuxna i Norge men poängterar att begreppen ska förstås som analytiska redskap snarare än indikationer på exempelvis graden av integrering. Som datakällor använder författaren dels 15 djupintervjuer med homosexuella invandrare, dels statistik från en tidigare genomförd enkätundersökning bland norska tonåringar. Enkätfrågorna fokuserar på bland annat föräldrarnas ursprungsland, den unges kärleks- och sexualliv samt psykiska hälsa (s 20-21). Författaren ger ingen direkt presentation av de 15 intervjupersonerna utan beskriver sammansättningen mera generellt i löpande text. Vi får veta att ungefär hälften är kvinnor och att åldern är från 15 år till mellan 50 och 60 år. Respondenternas ursprungsländer är 13 till antalet fördelade på Sydamerika, Mellanöstern, Asien och Afrika, och samtliga intervjupersoner är första generationens invandrare (s 21-22).

Rekryteringen av respondenterna skedde via olika organisationer och nätverk av homosexuella samt genom personal inom psykiatrin. De individuella intervjuerna ägde rum i respondenternas hem, på författarens kontor och på café och samtliga bandades. Intervjuerna varade i mellan två och åtta timmar, de längsta fördelade på två tillfällen. Intervjuguiden var halvstrukturerad och användes främst som en checklista under de relativt informella samtal som uppstod i intervjusituationerna (s 22-23). Ulstein (ibid.) betonar att urvalet i undersökningen är litet och att det inte går att dra några generella slutsatser av resultatet. Hon menar att det emellertid kan finnas skäl att tro att de teman som framkommer i studien kan beröra även andra homosexuella invandrare (s 23).

De tre teman som Ulstein (ibid.) fokuserar på i sin undersökning och som är relevanta för oss är: kulturskillnader i synen på homosexualitet, homosexuella invandrades livssituation i ett familjeperspektiv samt socialt nätverksperspektiv. Ulsteins (ibid.) huvudresultat består i att religion och kultur inte nödvändigtvis är de viktigaste förklaringsfaktorerna till att homosexuella invandrare utgör en särskilt sårbar grupp. Skälen bör istället sökas i förhållandet till familjen. En väsentlig aspekt är betydelsen av goda relationer till familjen för

intervjupersonernas livskvalitet. Som homosexuell invandrare finns en risk att bli utstött av familjen, och de flesta av respondenterna lever dolt. Fastän intervjupersonerna ger uttryck för positiva aspekter med att vara homosexuell och invandrare, finner författaren att de upplever en svårare livssituation än norska homosexuella, i egenskap av att tillhöra två marginaliserade grupper (s 7-12).

3.3 *Københavnervliv* – Danmark

Københavnervliv har underrubriken *en interviewundersøgelse med homoseksuelle med etnisk minoritetsbaggrund* och är genomförd av projektledare Caroline Osander (2005). Studien utgör en del av projektet ”Din kultur - min kultur - vores kultur” inom Landsforeningen for bøsser og lesbiske, med ekonomiskt stöd av Köpenhamns kommun. Undersökningen publicerades i oktober år 2004 och andra upplagan utkom i början av år 2005. Syftet med denna undersökning är att få ökad kunskap om villkoren och livssituationen för minoritetsetniska homosexuella. Författaren pekar på att det i dagsläget saknas en större studie som tar upp detta ämne i Danmark. Hon skriver att studien utgår från ett antagande om att homosexuella med etnisk minoritetsbakgrund tvingas hantera särskilda problem, inte minst i relation till familj och socialt nätverk med bakgrund av deras religion eller kultur. Hon menar att kombinationen homosexuell och etnisk minoritetsbakgrund kan utgöra en särskild belastning för individen (s 5, 8-9).

Begreppet etnisk minoritet utgör en väsentlig del i Osanders (ibid.) studie. Hon använder sig av ordet så som hon menar att det allmänt nyttjas i danskt språkbruk, nämligen ”som en bred samlebetegnelse for flere afgrænsninger, dels i betydningen minoritetskulturel, dels i betydningen et mindretal med andre fysiske karaktertræk (f.eks. hudfarve) end majoritetsbefolkningen” (s 8).

Osanders (ibid.) studie grundar sig främst på intervjuer med tio homosexuella med etnisk minoritetsbakgrund. Hon har även samtalat med fackpersoner som jobbar med etniska minoriteter (s 8). Rekryteringen av respondenter gjordes dels i författarens nätverk i ovan nämnda Landsforeningen for bøsser og lesbiske, dels genom uppsökande verksamhet på caféer och barer. De tio respondenterna är fördelade på sex män och fyra kvinnor, och åldersmässigt ligger respondenterna mellan 21 och 39 år. En av dem är född och uppvuxen i Danmark medan de resterande är första generationens invandrare som har bott i Danmark mellan fem och 20 år. Intervjupersonerna har sitt ursprung i nio olika länder fördelade på

Asien, Afrika, Sydamerika och Centralamerika. Fyra av respondenterna är öppna med sin homosexuella läggning inför sina föräldrar medan sex av dem döljer den (s 11). Osander (ibid.) redogör även för att några av de personer som tillfrågades om en intervju tackade nej på grund av rädsla eller för att ämnet var alltför känsligt. Författare betonar vidare att det inte är möjligt att generalisera utifrån dessa tio intervjuer men att de erfarenheter som beskrivs trots det kan gälla också för andra homosexuella med etnisk minoritetsbakgrund (s 11-12).

Osander (ibid.) beskriver kortfattat genomförandet av själva intervjuerna, i stort sätt endast att de varade i ungefär en och en halv timme och att en av dem genomfördes på engelska (s 11). I resultatredovisningen ger författaren en riklig mängd citat och varje tema avslutas med en sammanfattning. Författarens intervjuguide var inspirerad av Haansbaeks (2002) undersökning i Sverige men koncentrerades på tre specifika områden, nämligen de som utgör studiens temarubriker: sexualitet, att komma ut, tillhörighet och sociala nätverk (Osander, 2005, s 10-11). Inom samtliga av dessa har vi funnit resultat relevanta för vår undersökning. Huvudresultaten är att respondenterna utifrån sin dubbla minoritetsstatus har specifika problem men att de ger uttryck för olika typer av erfarenheter. En del döljer sin sexuella läggning för familjen bland annat för att undgå att bli utstötta medan de som har berättat för sina nära karakteriserar föräldrarnas reaktioner som positiva. Samtliga intervjupersoner söker sig till miljöer för homosexuella men flera upplever sig bli bemötta på ett negativt sätt. Flera av dem känner sig allmänt utpekade på grund av sitt ursprung medan de flesta ser Danmark som ett samhälle med goda möjligheter att leva i som homosexuell (s 60-61).

3.4 Sammanfattande kommentarer

Utifrån ovanstående beskrivning av de tre undersökningarna kan vi se både likheter och skillnader mellan dessa studier och vår egen undersökning. Samtliga författare presenterar homosexualitet i kombination med invandrarskap som ett tidigare relativt outforskat område. Detta faktum gör att de tre studierna har karaktären av pilotprojekt delvis med syftet att utgöra underlag för framtida forskning. När det gäller rekryteringsprocessen kommenterar samtliga författare svårigheten med att finna respondenter vilket även vi blev varse. Det slutliga antalet respondenter i de tre studierna blev 21, 15 respektive tio medan vi har intervjuat sju personer, således inte nämnvärt mycket färre än i den danska undersökningen. Vad beträffar könsfördelning är den så gott som jämn i samtliga studier inklusive vår; ungefär lika många kvinnor som män har blivit intervjuade. Även åldersmässigt befinner sig våra respondenter, som är mellan 25 och 40 år, inom de tre undersökningarnas åldersramar. En skillnad kan dock

vara att Haansbaeks (2002) och Ulsteins (2003) intervjupersoner utgörs enbart av första generationens invandrare. I detta avseende har vi emellertid en likhet med Osander (2005) som även hon har intervjuat en andra generationens invandrare. Dessutom genomförde hon liksom Haansbaek (2002) och vi en intervju på engelska. Av de författare som redogör för intervjuplatser finns likheter med vårt genomförande i form av att intervjuerna skedde dels i respondenternas hem, dels i mer neutrala lokaler. Emellertid varade intervjuerna i de tre undersökningarnas i genomsnitt längre än vad våra gjorde, vilket onekligen har resulterat i ett större material i de tidigare studierna. Dessa undersökningar har annorlunda förutsättningar i form av större ekonomiska medel och vidare tidsramar som kan möjliggöra ett annorlunda urvalsförfarandet.

Huvuddelen av de teman som de tre undersökningarna fokuserar på är områden som även vi tar upp i vår resultatredovisning. Som vi tidigare nämnt tjänade undersökningarna som en inspirationskälla för oss vid utformandet av vår intervjuguide vilket därmed har bidragit till det gemensamma i undersökningarnas och våra teman.

Anmärkningsvärt är att många av de citat som delges i de tidigare studierna är slående lika det som vi fick höra i våra intervjuer. Även om de frågor som vi respektive författarna till de tidigare undersökningarna har ställt varit snarlika, kan likheterna möjligtvis ses som ett tecken på att de upplevelser och erfarenheter som intervjupersonerna ger uttryck för är vanligt förekommande bland homosexuella invandrare. Emellertid gör varken författarna till de tidigare undersökningarna eller vi, anspråk på att kunna generalisera resultaten till andra homosexuella invandrar än dem som deltagit i studierna.

4. Teoretiska utgångspunkter

För att analysera vårt material tar vi två teoretiska begrepp till vår hjälp, heteronormativitet och stigma. Vi finner att fördelen med stigmabegreppet är dess användbarhet i analysen både när det gäller intervjupersonernas homosexualitet och deras invandrarskap.

Heteronormativiteten som teoretisk utgångspunkt fokuserar dock endast på den homosexuella aspekten. Valet av detta teoretiska begrepp trots att det endast hjälper till att analysera en av de två aspekter som undersökningen rör sig om, grundar sig på tanken att en större del av det

som framkom i intervjusvaren rör sig kring just homosexualiteten. Nedan presenterar vi först Goffmans stigmatologi och därefter begreppet heteronormativitet.

4.1 Stigmatologi

En av de teoretiska utgångspunkterna i vår analys tar vi i sociologen Erving Goffmans stigmatologi som den kommer till uttryck i hans bok *Stigma* (1972). Boken och författarens resonemang är förvisso drygt tre decennier gammalt, men vi menar att innehållet och begreppsapparaten än idag kan ha stor relevans och aktualitet vid studier av olika fenomen och omständigheter som rör relationer i samhället. Vi vill betona att de uttryck som vi redogör för är Goffmans, och att en del av dem är både föråldrade och lätta att missförstå med bakgrund av en mer modern syn på homosexuella och invandrare. Begreppen bör enligt vår uppfattning istället förstås i bemärkelsen av ett sätt att tolka vissa fenomen snarare än att beskriva hur människor eller handlingar *är* eller *borde vara*. I vår uppsats ser vi följaktligen Goffmans tankegångar kring stigma som ett analysredskap.

Stigma beskrivs av Goffman (ibid.) som ”ett utslag av ett grundläggande drag i samhället, nämligen stereotyperingen eller profileringen av våra normativa förväntningar beträffande varandras uppträdande och karaktär” (s 59). Han utgår i sina tankegångar kring stigma från att det i varje samhälle sker indelningar av människor i olika kategorier och att varje samhälle likaså bestämmer vilka drag eller egenskaper som ska tolkas som vanliga och riktiga för dem som ingår i kategorierna. Detta utgör underlaget för de sociala spelregler som hjälper människor att kategorisera och konstatera den sociala identiteten hos de personer de möter. De första intrycken man får omformas till normativa förväntningar som har stor betydelse för den bedömning som man därefter gör av personen (s 11-12). Goffman (ibid.) menar att det finns skillnader mellan hur en person förväntas vara utifrån hur andra ser på henne, och vem hon verkligen är och vilka egenskaper hon faktiskt innehar. Denna diskrepans mellan förväntning och verklighet som kan uppstå, i kombination med en egenskap som betraktas som nedvärderad av samhället, resulterar i en stämpling från omgivningens sida utav personen som en annorlunda människa. Författaren ger denna typ av stämpling beteckningen stigma som följaktligen refererar till en egenskap som är djupt diskrediterande. De tillfällen då de stigmatiserade och omgivningen möts och interagerar kallar han för blandade kontakter (s 11-12, 21).

Goffman (ibid.) urskiljer tre typer av stigma: kroppsliga missbildningar, fläckar på den personliga karaktären och stambetingade stigma. I vår analys kommer vi att ta fasta på de två sistnämnda där stambetingade stigma såsom nation och religion refererar till våra respondenters invandrarskap. Den andra typen kopplas till deras homosexualitet i linje med Goffman (ibid.) som själv räknar homosexualitet till denna sorts stigma (s 14). I förhållande till den som besitter ett stigma betecknar Goffman (ibid.) övriga individer, samhället, som de normala och menar att varje person som bär på ett stigma avviker på ett oönskat vis från de normalas förväntningar. Det oönskade draget genererar ogillande vilket gör att övriga egenskaper hos den stigmatiserade överskuggas och glöms bort. Som en följd av detta utför de normala diskriminerande handlingar som i sin tur resulterar i att inskränka den stigmatiserades möjligheter i livet. På så sätt skapas en stigmatologi som tydliggör och förklarar personens underlägsenhet och ofullkomlighet (s 12, 14-15).

I syfte att beskriva hur den stigmatiserade förhåller sig till sin situation gör Goffman (ibid.) en åtskillnad mellan diskrediterade personer och diskreditabla personer. Den förstnämnda kategorin omfattar dem vars utmärkande egenskap är påtaglig och direkt synlig för omgivningen. Den diskrediterades uppgift i interaktionen med omgivningen blir att försöka agera som om hennes olikhet inte har någon betydelse eller inte märks. De diskreditabla å andra sidan kan gömma och hålla sitt stigma dolt. Detta medför en utmaning för den diskreditabla personen att undvika att stigmat blir känt för de normala (s 50). För vår del är den diskrediterade aspekten relevant för respondenternas invandrarskap med tanke på att detta i många fall är tydligt och svårt att dölja. Den diskreditabla dimensionen kommer att tillämpas på intervjupersonernas homosexualitet i vår analys.

Goffman (ibid.) beskriver olika konsekvenser som aktualiseras när en stigmatiserad person interagerar med omgivningen. Förutom att stämningen kan bli ansträngd och besvärande för båda parter kan den stigmatiserade bli osäker på hur hon ska bli bemött. Författaren nämner likaså olika strategier som den stigmatiserade använder sig av för att förhålla sig till de normala. Det kan röra sig om att arrangera sitt liv så att den stigmatiserade kan undvika vissa möten och sociala situationer vilket i sin tur kan resultera i en kringskuren tillvaro för henne (s 21-22, 28).

Enligt Goffman (ibid.) strävar en diskrediterad person efter att samverka med omgivningen som om stigmat inte fanns, medan en diskreditabel individ kan välja om hon vill tala eller tiga

om sin olikhet. En diskreditabel person kan också välja ifall hon ska visa det öppet eller dölja det, om hon ska berätta sanningen eller ljuga. Dessutom ställs den diskreditabla inför val avseende om, när, var och hur stigmat ska tillkännages (s 50). Ett begrepp i detta sammanhang är det som Goffman (ibid.) benämner social information som bland annat innefattar kroppsliga uttryck som människor ständigt förmedlar till omgivningen och berättar vem personen i fråga är. Uppgiften för en stigmatiserad som vill dölja sin olikhet blir därmed att styra denna information. En aspekt av den sociala informationen och den därmed sammanhängande sociala identiteten gäller tendensen att individer som blir sedda tillsammans med en stigmatiserad också betraktas som, och förutsätts vara lika, den stigmatiserade (s 51-55). I linje med det kan en stigmatiserad även sprida sin olikhet till tredje part vilket riskerar att resultera i att omgivningen avslutar eller undviker kontakten med henne (s 38-39).

Goffman (ibid.) talar även om att en person med ett stigma måste lära sig att förhålla sig till andra med samma stigma. Med tanke på att individen kan uppleva svårigheter att acceptera sitt eget stigma kan hennes identifiering med, och relationen till, dessa andra komma att präglas av ambivalens. Hon kan inte acceptera sin grupp till fullo men inte heller helt ta avstånd från den. Detta kan ta sig uttryck i att den stigmatiserade tillägnar sig de normalas syn på den grupp hon tillhör. Genom att dela upp sitt jag i olika skikt har hon möjlighet att se sina gelikar genom omgivningens ögon och anamma dess attityd (s 113-114). Vidare när det gäller den stigmatiserades syn på sig själv nämner Goffman (ibid.) så kallade vändpunkter, händelser i den stigmatiserades historia som upplevs som avgörande för uppfattningen av sig själv som stigmatiserad (s 47).

Goffman (ibid.) menar att den stigmatiserade önskar att passera som normal eftersom det är eftersträvansvärt och medför stora fördelar. Utifrån detta försöker hon att åtminstone emellanåt passera som normal med vilket författaren menar att den stigmatiserade lyckas dölja sitt stigma och betraktas som en av andra i samhället utan stigma. Detta är slutresultatet av den diskrediterades läroprocess i vars slutfas hon lär sig hur hon ska passera som normal (s 80-82, 87). Med bakgrund av den uppdelning som Goffman (ibid.) menar att den stigmatiserades värld innefattar, uppstår frågan om vilka problemen kan bli om den stigmatiserade lyckas att passera som normal. En konsekvens av att i vissa sammanhang gälla för normal är att den stigmatiserade kan tvingas leva ett dubbelliv; hon tvingas navigera i en tillvaro där några i omgivningen känner till stigmat medan det hemlighålls inför andra. En annan aspekt handlar om att den stigmatiserade kan känna av en splittring mellan två

lojaliteter: å ena sidan önskan att stå upp för sin grupp, å andra sidan strävan mot de normalas värld (s 84, 94). Goffman (ibid.) nämner olika typer av passeringsstrategier i samband med sin redogörelse för att gälla som normal. En metod i anslutning till ovan nämnda dubbelliv kan vara att dela upp sin tillvaro i två grupper - en grupp som inget vet och en som känner till stigmat. Den stigmatiserade kan också utnyttja en fysisk distans i strävan att passera, exempelvis genom val av bostad på en plats där hon kan föra det liv hon önskar. Samtidigt är ett annat alternativ enligt författaren att den diskreditabla väljer att avslöja sitt stigma genom att öppet visa stigmasymboler eller att föra in ämnet vid samtal med de normala (s 102, 106-108).

I Goffmans (ibid.) redogörelse för sin stigmatologi för han några resonemang som vi finner väsentliga att presentera för en ökad förståelse av stigmabegreppet, utan att vi direkt använder oss av dem i den teoretiska tillämpningen. Goffman (ibid.) nämner att den avgörande aspekten när det gäller begreppet stigma är att det i själva verket handlar om relationer och inte om egenskaper i sig. Ett stigma är enligt honom avhängigt en *relation* mellan det som betraktas som en utmärkande egenskap och de stereotyper som finns kring den (s 12-13). Vidare uppehåller sig Goffman (ibid.) vid olika typer av avvikelser som förekommer i samhället. Han poängterar att avvikelse som innebär ett stigma bör hållas isär ifrån avvikelser som handlar om personer som avviker inte bara från normer utan också från en konkret, sammanhållen grupp. Stigmaavvikelse bör också skiljas från sociala avvikare som öppet tar avstånd från, och protesterar mot att infinna sig i, samhälleliga normer. Författaren understryker emellertid att det finns tillräckligt mycket som förenar de stigmatiserade för att berättiga honom och andra forskare att göra en klassificering av människor i syfte att analysera deras situation (s 145-147, 151). Icke desto mindre framhåller han att de inbördes olikheter som personer med olika stigma uppvisar är stora och att den gemensamma nämnaren hos de stigmatiserade egentligen endast utgörs av strävan efter att styra den information om sig själva som de ger till omgivningen (s 135). Dessutom framhåller Goffman (ibid.), sina redovisade begrepp till trots, att ett stigma bör ses som en social process utifrån dimensionen stigma-normal. Han vill hellre se de stigmatiserade och de normala som två olika perspektiv istället för konkreta individer. Samtidigt går det att se att fenomenet stigma förekommer där det finns normer om hur människor bör vara (s 142-143).

Vi är benägna att hålla med författaren när han skriver att:

Även de mest gynnade bland de normala har sannolikt sina till hälften dolda brister, och för varje liten brist finns det alltid någon social situation när den får fundamental betydelse, och ger upphov till en skamlig, diskrepans mellan den virtuella och den verkliga sociala identiteten. (s 131-132)

Han vill därmed betona rimligheten i att analysera samtliga brister, stora som små, med en och samma begreppsapparat. Vidare framhåller han att det handlar om normala avvikelser från det vanliga snarare än om ovanliga avvikelser från det normala. Med detta vill Goffman (ibid.) säga att förståelsen för olikheter egentligen bör sökas hos de normala (s 132). Vi menar att Goffmans stigmatteori väl kan belysa och hjälpa till att förstå det som våra respondenter berättar. Vi kommer således att betrakta deras upplevelser och erfarenheter utifrån dessa teoretiska beståndsdelar i den teoretiska tillämpningen i analysdelen, där vi även vidare utvecklar några av de tankegångar som redovisats ovan.

4.2 Heteronormativitet

Människors sexuella läggning är ett område kringgärdat av föreställningar av olika slag, inte minst om hur den bör se ut och vem man bör älska. I syfte att ge en tydligare kontext till dessa föreställningar tar vi även upp bakgrunden till begreppet heteronormativitet, vilket emellertid inte kommer att användas vid den teoretiska tillämpningen. Nordin (2005) talar om samhällets norm att älska personer av det motsatta könet och ger heteronormativitet följande definition:

Den ordning som, uppbackad av institutioner, strukturer och lagar, vidmakthåller att det ursprungligt riktiga och rätta för varje människa är att leva i en heterosexuell kärleksrelation om man vill kunna räknas som en fullvärdig, socialt vuxen och självständig individ med ett tillfredsställande liv. (s 26).

Vidare beskriver FHI (2005, bilaga) i sin rapport angående hälsosituationen för hbt-personer att heteronormativitet handlar om den givna ställning som heterosexualitet har i samhället. Heterosexuell läggning uppfattas som det naturliga, rätta och självklara vilket gör att annan typ av sexuell läggning blir betraktad som det avvikande, det som inte ingår i normen för hur en sexuell läggning bör vara. På så vis blir heterosexualitet dominerande samt överordnad homosexualitet samtidigt som ”avvikelserna från det som tas för givet synliggör och befäster normen, dvs. heteronormativiteten.” (s 2). FHI (ibid., bilaga) menar dock att heteronormativiteten har blivit allt mer uppmärksam och diskuterad inom forskning och i debatten under de senaste årtiondena (s 2). På liknande sätt resonerar Spargo (1999) som för

en diskussion huruvida dagens samhälle är ett mer öppet och tolerant samhälle, och menar att så är fallet, trots att många gamla fördomar mot homosexualitet lever kvar. Homosexualitet möter idag, liksom andra sexuella beteenden, en större acceptans vilket enligt Spargo (ibid.) kan bero på att sexualitet blivit ett uppmärksammat ämne exempelvis i media och bland artister. Fokus på, och diskussion kring homosexualiteten har lett till att det blivit allt mer uppmärksammat och välkänt då mer kunskap och en vokabulär har genererats kring ämnet (s 3-5, 21-22). Så har dock inte alltid varit fallet; homosexualitet har bland annat setts som avvikande och perverst. Man har menat att de homosexuella varit i behov av medicinsk behandling då de inte passat in i den heterosexuella normen (Spargo, ibid., s 20-21). Enligt den franske filosofen Michel Foucault har diskussionen kring människans sexualitet varit präglad av auktoritetens syn på sexualitet, bland annat från präster och läkare som skapat ”sanningen” om sexualiteten genom att producera och befästa kunskaper genom olika diskurser⁶. Homosexualitet sågs som ett problem utifrån tanken om reproduktion, och den homosexuella individen blev inom exempelvis medicinsk vetenskap och utbildning föremål för granskning (Spargo, ibid., s 15, 18-19).

Foucault grundar sina idéer kring heteronormativitet på tanken att sexualitet är något av historien, samhället samt kulturen konstruerat, snarare än att det är biologiskt och personligt. Sexualitet är en kulturell skapelse och inte enbart en biologisk sådan, både homosexualitet och heterosexuallitet bör ses som konstruktioner (Spargo, ibid., s 12-13, 45). Foucault ser inte människan som en självständig och autonom individ vars identitet är konstant oavsett yttre påverkan. En persons sexuella identitet skapas och påverkas enligt honom av diverse kunskaper inom olika diskurser och definieras således utifrån de olika valmöjligheter som är skapade och bestämda i samhället (Spargo, ibid., s 50-52). Foucault anser om homosexualiteten: ”... it must be viewed as a *constructed* category of knowledge rather than as a *discovered* identity.” (Spargo, ibid., s 17). Enligt Larsson (2005) menar Foucault att indelningar av individer i könsidentiteter såsom kvinna och man samt detta att tillskriva människor en viss sexuell läggning, är ett utslag av ett försök att bevara en social maktordning där heterosexuallitet utgör normen (s 123). Vi menar att den beskrivna heteronormativiteten är märkbar i våra respondenters uttalanden och reflektioner. Vi kommer därför att använda oss

⁶ Diskurs kan i detta sammanhang enligt Lindgren (1999) beskrivas som en samtalsordning som fastställs av olika kulturellt och historiskt bestämda regler. Ordet kan sägas vara ett samlingsnamn för sätt att resonera och uttala sig inom ett visst område (s 362).

av denna teoretiska utgångspunkt i vår analys av resultatredovisningen under de teman där vi finner det relevant.

5. Resultatredovisning och analys

Detta kapitel inleds med en presentation av intervjupersonerna. Det är därefter uppdelat i fem avsnitt, vart och ett utgörande ett tema. Varje tema inleds med en resultatdel som följs av analys i form av jämförelse med tidigare forskning samt teoretisk tillämpning. I syfte att levandegöra de delar som rör resultatredovisningen har vi valt att vara generösa med citat i vår presentation.

5.1 Presentation av intervjupersoner

	<u>Ca ålder</u>	<u>Ca år i Sverige</u>	<u>Ursprung</u>	<u>Religion</u>
Carmen	40 år	10 år	Sydamerika	Katolik (ej utövande)
Claudia	25 år	15 år	Centralamerika	Ateist sedan 5 år (f.d. katolik)
Dragan	40 år	35 år	Östeuropa	Ingen, uppvuxen ortodox kristen
Gregor	35 år	5 år	Östeuropa	Ortodox kristen
Maria	30 år	15 år	Östeuropa	Muslim
Pablo	35 år	10 år	Sydamerika	Katolik (ej utövande)
Sandor	25 år	25 år	Föräldrar från Östeuropa	Ortodox kristen

De namn vi använder på intervjupersonerna är fingerade. I syfte att skydda intervjupersonerna har vi valt att skriva ut ålder samt år i Sverige med avrundning till närmsta fem- eller tiotal istället för i exakta år. Likaså anger vi världsdelar istället för enskilda länder när det gäller respondenternas ursprungsländer.

5.2 Förhållningssätt och relationer till omgivningen

Under denna rubrik presenteras de resultat som berör respondenternas beskrivningar av sitt förhållningssätt till familj, vänner och arbetskamrater utifrån deras egenskap av homosexuella och invandrare. Graden av öppenhet gentemot omgivningen, valet att komma ut eller inte samt faktorer som bidrar till förnekelse utgör huvuddragen i detta avsnitt.

5.2.1 Öppenhet och döljande

Samtliga respondenter har i stor utsträckning funderat och reflekterat kring valet avseende graden av öppenheten kring sin homosexualitet. Tankar kring förhållningssättet gentemot framför allt familjen har präglats av överväganden. Det ser emellertid olika ut för intervjupersonerna när det gäller hur pass öppna de är, från Claudia och Gregor vars närmsta vänner är de enda som vet, till Sandor som berättar att: ”jag är ganska öppen med det /.../ de flesta vet det, jag döljer det inte.”. I förhållande till familjen uttrycker intervjupersonerna olika mått av öppenhet; tre av dem döljer helt sin sexuella läggning för föräldrar och syskon medan Dragan menar att: ”jag tror att de vet om det, men de vill inte inse det. De har fortfarande en förhoppning om att jag ska... vända på mig.”. Pablo erfar omöjligheten att delge sin mamma som han menar är konservativ katolik och aldrig skulle förstå. På liknande sätt uttrycker Claudia att hon inte har kunnat komma ut för någon i familjen som en följd av att föräldrarna är religiösa katoliker och pappan dessutom homofob. Hon hyser en djup rädsla för att bli bortstött från familjen och vill samtidigt skydda dem från vad ett offentligt görande skulle kunna innebära. Därför säger hon att hon är ”beredd att köra med den här fasaden varje jul, påsk, varje födelsedag, köra med den här fasaden eller rollen.”. Hon är van vid att ge bortförklaringar när de frågar henne om pojkvänner och säger: ”men om de bara visste att det är något annat som gäller för mig.”. Gregor, som är asylsökande, talar om sitt arbete i ursprungslandet och förklarar att om hans homosexuella läggning kom ut skulle han ”förlora allting så det är bättre att vara underground i mitt land. Men här [i Sverige] känner jag mig lite, lite mer säker så om jag stannar här kommer jag kanske att komma ut för min mamma och min bror.”.

Också i yrkeslivet väljer respondenterna olika vägar för öppenheten kring sin homosexualitet även om majoriteten av dem inte har berättat om den. Maria, vars arbete till viss del involverar invandrarfamiljer med barn, säger att: ”hellre väljer jag att vara diskret eftersom det finns fördomar och oerhört mycket okunskap i den här frågan och jag vill ju inte utsätta mig för det där.”. För Carmens del har samtalet vid en anställningsintervju format hennes förhållningssätt på jobbet då chefen förutsatte att hennes sambo var en man. Carmen frågar sig själv varför hon inte berättade som det var, och säger att hon ville slippa undra om det berodde på att hon var lesbisk ifall hon inte fick jobbet. Trots att Sandor på grund av sin homosexualitet erfarit en mycket jobbig tid på högstadiet med mobbning och misshandel, väljer han idag att berätta det öppet. Han menar att en fördel med detta är att slippa dölja. På frågan om i vilken grad han vågar ge uttryck för sin sexuella läggning berättar han att han

delgav det redan första dagen på jobbet ”mest för att /.../ göra klart för alla så att det inte blir tissel och tassel utan: ’Här är jag och sån är jag och that’s it!’”.

5.2.2 Att förneka och hemlighålla sin sexuella läggning

Samtliga respondenter kan vittna om att de förnekat eller hemlighållit sin homosexuella läggning på grund av tankar kring omgivningens beteende eller mottagande. Framför allt rör det sig om att känna sig tvungen att ta avstånd från sina egna känslor inför personer av samma kön och att ljuga för andra men, i vissa fall, också inför sig själv. Efter noga övervägande har Claudia beslutat sig för att hemlighålla sin sexuella läggning i den högskoleklass hon går i. Fördomande kommentarer om, och en naiv syn på homosexualitet bland kurskamraterna avgjorde valet: ”För väldigt många av dem är det helt enkelt fel, det var en abnormitet. Det var inte normalt helt enkelt. Det var ju det som fick mig att avvakta och praktiskt taget ta beslutet att inte komma ut...”. Maria berättar även hon att grupstrycket från dem som inte känner till hennes homosexualitet stundtals kan få henne att förneka sin sexuella läggning, i synnerhet när det finns undertoner av fördomsfullhet eller ringaktning. Att berätta för heterosexuella män är det svåraste menar Pablo som är orolig för en eventuell grabbig attityd där han inte skulle bli sedd som en person med lika värde. Det hände tidigare att han på sitt jobb tog till lögner om en flickvän för att smälta in och uppfylla arbetskamraternas förväntningar. Idag är han hellre tyst och säger att han: ”svarar så neutralt som möjligt för att slippa behöva ljuga för mig själv. Så jag säger jag är singel, jag har ingen flickvän. Det är ju ingen lögn. Men det är tufft ibland.”. I samma anda talar Dragan om erfarenheter av de lögner han använder sig av och det dubbelliv som han tvingas leva, ett dubbelliv som han menar sig dela med många andra homosexuella invandrare. Han illustrerar det med svårigheten att bejaka sin partner som istället får presenteras som en vän.

5.2.3 Jämförelse med tidigare forskning

Intervjupersonernas grad av öppenhet om sin homosexuella läggning gentemot omgivningen varierar och vägen mot ett beslut att berätta eller dölja har kantats av olika känslor och tankar. En del av våra intervjupersoner har kommit ut enbart för sina närmsta vänner medan andra är öppna även för arbetskamrater och familjen. Sådana variationer beskriver även Haansbaek (2002) i sin studie när han diskuterar att komma ut-skeendet kan begränsa sig till vänner och inte måste handla om alla i omgivningen (s 35). Vad gäller valet om öppenhet handlar intervjupersonernas funderingar i första hand om relationen till familjen och främst till föräldrarna. Haansbaek (ibid.) skriver att ”En helt avgörande faktor i förhållandet till familjen

är om man är öppet homosexuell inför familjen, eller om väljer [sic!], eller tvingas välja, att dölja det.” (s 38). I intervju svaren ser vi prov på rädsla för att bli bortstött från familjen men samtidigt en önskan om att skydda föräldrarna från vetskapen. Hänsyn till, och lojalitet gentemot familjen genom att bland annat tala om sin homosexualitet talar både Haansbaek (ibid., s 38), Osander (2003, s 25, 33) och Ulstein (2003, s 46) om.

Som ett resultat av tankar avseende familjens eventuella reaktioner väljer många av respondenterna olika sätt att förhålla sig till familjen utan att avslöja sin homosexuella läggning. Samtliga undersökningar visar på att det är vanligt att dölja och att ljuga om sin homosexualitet, samt känslan av att tvingas leva ett dubbelliv (Haansbaek, 2002, s 51, 81; Osander 2003, s 33; Ulstein 2003, s 50). Samma tendenser kan vi se hos några av våra intervju personer som beskriver att lögnen hör till vardagen och att ett dubbelliv är nödvändigt för att familj och andra i omgivningen inte ska få vetskap om homosexualiteten.

Farhågorna kring öppenheten begränsar sig inte bara till familjen utan finns även i respondenternas förhållande till arbetsplatsen eller studiekamrater. Ett par av våra intervju personer uttrycker ambivalens inför att berätta och beskriver hur de med hjälp av lögnen kan hantera kollegornas frågor. I linje med det nämner Haansbaek (2002) att några respondenter i hans studie har en önskan om öppenhet i jobbet eller vid anställningsintervjuer men att de samtidigt har misstankar om att det skulle kunna bli svårt (s 72-73).

5.2.4 Teoretisk tillämpning

Med stigmatorins vokabulär skulle våra respondenter kunna sägas besitta två stigmat.

Homosexualiteten kan enligt Goffman (1972) räknas som en fläck på karaktären vilket bidrar till funderingar kring öppenhet eller döljande av olikheten inför omgivningen. Samtidigt kan invandrarskapet betraktas som det stigma som Goffman (ibid.) menar rör nation eller religion (s 14). Därmed menar vi att det går att se att de homosexuella invandrarna kan komma att erfara extra svårigheter i kontakten med omgivningen. Intervju personernas utseende eller språkbrytning på grund av invandrarskapet kan vara svårt att dölja, en omständighet som med Goffmans (ibid.) begrepp skulle kunna resultera i att de ses som diskrediterade personer. Deras sexuella läggning däremot gör dem till diskreditabla personer där stigmat inte märks och därmed kan undanhållas (s 50). Vi ser att respondenterna i många fall har vad Goffman (ibid.) kallar blandade kontakter, det vill säga möten mellan stigmatiserade och ”de normala”, där parterna måste förhålla sig till stigmat (s 21-22). Endast en av dem är relativt öppen med

sin homosexuella läggning medan de övriga i olika omfattning döljer den. Som diskreditabla personer kan de enligt Goffmans (ibid.) tankegångar välja att öppet visa och prata om sin olikhet eller låta olikheten förbli okänd genom att undvika att tala om det eller att ljuga. I varje enskilt fall måste personen avgöra hur han eller hon ska förhålla sig till vem, när, hur och var (s 50). Vi kan i de intervjuades beskrivningar se prov på dels öppenhet, dels lögner inför familj, vänner och arbetskamrater. I fokus står dock respondenternas beskrivningar av att inte våga berätta för sin familj, vilket kan sägas tangera Goffmans (ibid.) resonemang om angelägenheten att hemlighålla sin olikhet i syfte att dölja något som upplevs som skamligt, i synnerhet inför familjen (s 61).

Intervjupersonernas förhållningssätt till omgivningen skulle även kunna beskrivas i Goffmans (ibid.) termer av dubbelliv med vilket han avser en uppdelning av omgivningen i en del som vet om stigmat och en annan som inte gör det (s 84). Några av respondenterna talar om att familjen är ovetande om deras homosexualitet medan vännerna känner till det; den sexuella läggningen hemlighålls för några i omgivningen medan personen håller det öppet för andra. Lögner om sexualiteten och en fasad inför inte minst familjen hör till vanligheterna bland de intervjuade. Dessa förhållningssätt kan också tolkas utifrån Goffmans (ibid.) tankar om strategier som den stigmatiserade använder i relationerna till ”de normala” (s 21).

Ett par av våra respondenter kan vittna om att de hört negativa kommentarer om homosexuella vilket fått dem att hemlighålla sin sexuella läggning. Detta skulle kunna ligga i linje med det som Goffman (ibid.) tar upp som konsekvenser av att passera som ”normal”. Han exemplifierar med risken för den diskreditabla att få höra andras åsikter och synpunkter om personer i samma grupp som honom eller henne, kommentarer som kan vara både kritiska och fördömande (s 91). Samtidigt ger en av respondenterna exempel på en stor öppenhet gentemot omgivningen för att slippa det prat som kan förekomma vid ett hemlighållande. Med Goffmans (ibid.) tankar om stigma skulle detta kunna tolkas som en strategi att undgå risken att bli ertappad. Genom att själv avslöja sitt stigma slipper respondenten att vara vaksam på om omgivningen känner till det (s 94, 107).

Samtliga av våra intervjupersoner uppger att de har haft funderingar kring huruvida de vågar berätta om sin homosexualitet för sin omgivning. De har gjort noga överväganden rörande för vem och hur det i så fall bör berättas. Detta kan enligt oss tyda på att det finns en norm för hur sexualitet ska se ut, samt att heterosexualiteten utgör ett tydligt rättesnöre i samhället (FHI,

2005, bilaga, s 2). Med Foucaults ord finns det en social maktordning som upprätthålls när människor hänförs till olika sexuella läggningar där heterosexualitet utgör normen (Larsson, 2005, s 123). Vi ser det som att intervjupersonerna upplever att ett avvikande från normen kan medföra olika typer av negativa konsekvenser. Flera av respondenterna uttrycker en oro kring eventuella reaktioner, vilket i vissa fall medför att homosexualiteten förblir dold. En av våra intervjupersoner berättar om hur han upplever att hans familj önskar att han ska förändra sin sexuella läggning, vilket vi anser visar på hur stark denna norm kan te sig. Flera respondenter väljer vidare att vara försiktiga med att uttrycka sin sexuella läggning på exempelvis arbetet då de bedömer att det även här kan finnas risk för negativa följder, exempelvis i form av diskriminering. Den heterosexuella normen skapar förväntningar på heterosexualitet samt en attityd mot homosexualitet som för vissa av respondenterna uppfattas som fördomsfull. Detta kan bidra till svårigheter att vara ärlig och att våga bejaka sin partner.

5.3 Umgänge och grupptillhörighet

Här presenteras respondenternas tankar kring tillhörighet i olika grupper och deras beskrivningar av sitt umgänge. Vidare redovisas den homosexuella miljöns mottagande av de invandrade intervjupersonerna.

5.3.1 Tillhörighet

I egenskap av att vara både homosexuell och invandrare lägger de intervjuade olika betoning på vilket av detta som de starkast identifierar sig med. Både Dragan och Claudia framhåller homosexualiteten och Dragan förklarar det med att han egentligen känner sig väldigt svensk och att hans sexuella läggning därmed hamnar i förgrunden. Sandor känner sig också svensk men tillägger att han har väldigt starka band till sitt ursprungsland. Därför menar han att invandrarskapet och den sexuella läggningen väger lika tungt. Detta ger även Maria uttryck för som menar att: ”både invandrare och homosexualitet är delar av dig själv. Om man tar dem ifrån dig så är det ju inte jag längre. Det är någon annan.”. Gregor och Carmen anför dock båda att invandrarskapet kommer först, men av sinsemellan olika skäl. Medan Carmen fokuserar på att hon känner sig stolt över, och trivs med att vara invandrare, motiverar Gregor sin upplevelse med att han först och främst är invandrare i Sverige och att andra ser honom som sådan och inte som homosexuell. Han säger: ”så nummer ett /.../ är ja, för det första känner jag mig som invandrare” men tillägger direkt att ”självklart är det också det andra problemet, min läggning.”. Han berättar dock vidare att han numera känner sig något friare att

ge uttryck för sin homosexualitet och han säger: ”innan trodde jag att jag var sjuk men nu ser jag att vi är många, att jag inte är den ende.”.

En närliggande aspekt på ovan redovisade funderingar gäller respondenternas tankar kring huruvida de någon gång önskat tillhöra den svenskfödda heterosexuella delen av befolkningen, med bakgrund av sina erfarenheter som homosexuell och invandrare. Frågan genererar enhetliga svar i form av ett bestämt nej, med undantag av Gregor. För att återknyta till hans nyss nämnda svar ser han alltså homosexualiteten främst som ett bekymmer och understryker att han definitivt önskar och alltid har önskat vara heterosexuell med anledning av den diskriminering han känner av som homosexuell. Claudia däremot uttrycker på vår fråga om hon någon gång önskat tillhöra den svenskfödda heterosexuella gruppen att hon aldrig velat detta, trots den långa och mödosamma vägen mot ett accepterande av sin sexuella läggning:

Att önska tillhöra den svenska heterosexuella gruppen hade inneburit ett dubbelsvek mot mig själv... dels för att jag hade, mer eller mindre, avvisat min kultur och dels för att jag i den stunden hade velat vara någon jag inte är, det vill säga heterosexuell. Att förneka mig själv och min egen kultur upplever jag som det största sveket man kan utsätta sig själv för.

Carmen menar att hon under en period när hon just hade öppnat sig för sig själv rörande den homosexuella läggningen önskade tillhöra den heterosexuella gruppen. Skälet var de fördelar hon anser att heterosexuella personer har i form av att det är lättare att berätta för andra att man är kär samt möjligheten att skaffa barn. Idag skulle hon emellertid inte vilja vara svensk och heterosexuell.

5.3.2 Umgängeskrets

Respondenternas beskrivningar av sin umgängeskrets ger en bild av inbördes olika människor avseende härkomst och sexuell läggning. Fastän de flesta har en mer eller mindre blandad umgängeskrets finns vissa uppenbara variationer. Claudia berättar att hon nästan uteslutande umgås med andra homosexuella tjejer vilket hon motiverar med att de har mer gemensamt att prata om. När det gäller härkomst menar hon att det visserligen är roligt om de också har invandrabakgrund men att det inte alls känns viktigt. Snarlika svar avseende betydelsen av invandrabakgrund ger Carmen, Pablo och Sandor. Maria har många i sitt umgänge som också är invandrare vilket hon menar har sina naturliga skäl: ”det har med /.../ det gemensamma,

man har utvandrat, invandrat, man har gått igenom samma livsprocesser här, lärt sig språket i olika svenska kurser och så vidare, på det sättet har man hittat /.../ det gemensamma.”. Samma tankar har hon kring vikten att tillhöra en grupp med andra homosexuella. Gregor delger att han i huvudsak umgås med andra invandrare eftersom han inte vet om han får stanna i Sverige. Som en konsekvens av ovissheten har han inte lagt energi på att lära sig det svenska språket vilket kan bidra till bristen på svenskfödda vänner. Däremot föredrar han homosexuella i sin umgängeskrets eftersom de ser och känner hans situation: ”de hjälper mig mer än vad heterosexuella skulle göra, speciellt om de [heterosexuella] visste att jag var gay.”. Också Dragan talar om fördelarna med andra homosexuella i vänkretsen; han umgås i huvudsak med andra med homosexuell läggning eftersom det känns lättast och det är med dem han har mest gemensamt. Han har även en stark önskan och vilja att stötta och ge råd till andra homosexuella invandrare vilket ytterligare motiverar hans umgängesval. För Sandors del ser det emellertid annorlunda ut. Han umgås övervägande med svenskar och heterosexuella men påpekar samtidigt att homosexuella vänner ger en trygghet för ”även om man kan vara trygg i sina heterosexuella vänner, så... en homosexuell vän förstår en kanske lite bättre, de vet hur det känns som en hetero inte kan veta.”.

5.3.3 Att vara invandrare i den homosexuella miljön

Att vara invandrare bland andra homosexuella präglas hos de flesta av respondenterna utav en kombination av positiva och negativa upplevelser. Både Claudia och Pablo märker en viss nyfikenhet bland andra homosexuella vilket de härleder till sin utländska bakgrund. Samtidigt menar Pablo att: ”det kan vara irriterande också /.../ de är extra snälla för att man är utländsk. Det kan också vara irriterande... folk som vill ha tag på en bara för att man är från utlandet.”. Även Maria vittnar om upplevelsen av att vara populär och uppfattas som exotisk på grund av språkbrytningen och att hon är icke-blond. Hon kände sig hemma och fri på klubbar för homosexuella från första gången hon besökte sådana. Liknande upplevelser skildrar Sandor på vår fråga om han känt sig välkommen i den homosexuella gruppen: ”man är alltid välkommen /.../ ser man att det är nån som sitter själv så brukar man alltid gå fram och fråga: ’Vi är ett gäng, vill du sitta med oss?’ Det är inte så lätt att komma ut!”. Han menar dock att det förekommer mycket avundsjuka och skvaller i den homosexuella miljön, liten som den är, men att homosexuella är väldigt fördomsfria och hälsar alla välkomna, även invandrare. Denna öppenhet håller Dragan emellertid inte med om då han hävdar att det inom den homosexuella miljön finns skiktningar och undergrupper med olika inbördes rangordning där invandrare befinner sig i den nedre delen. Trots det finns en slags trygghet som han uttrycker

så här: ”men ändå så vet man innerst inne att man är i samma båt så skulle det vara någonting så har man ju varandra ändå.”. Gregor ger även han uttryck för skiktningar och syftar på de ”dåliga” homosexuella som ägnar sig åt så kallad ”meat hunting”⁷ och som härigenom försämrar ryktet för homosexuella. Vidare nämner han att det även finns homosexuella som ogillar invandrare, men säger samtidigt om detta att: ”det finns skräp överallt. Det är omöjligt att alla är öppna för olikheter.”. Claudia i sin tur berättar om sin mycket positiva upplevelse av att befinna sig på Pridefestivalen i Stockholm och att där känna den tillåtande stämning och det varma välkomnande hon möttes av. Därför blev det abrupta mötet med ett mindre accepterande klimat under en inledningsvis mycket lyckad utekväll på en klubb för homosexuella extra hårt. Hon fick av en händelse höra två tjejer beklaga sig över alla utländska personer som befann sig där. Detta uppvaknande fick henne att till viss del omvärdera det som hon tidigare sett som *sin* miljö:

Jag trodde att det här var mitt hem! Att dessa människor och jag hade så mycket gemensamt! Plötsligt fanns det någon som tycker invandrare /.../ är jobbiga bara på grund av det faktum att vi helt enkelt kommer från ett annat land. /---/ och det förvånar mig väldigt, väldigt mycket för att många, de flesta praktiskt taget alla i gayvärlden... kräver att alla andra heterosexuella personer ska vara openminded men hur kan man kräva att alla ska vara openminded när man själv inte är det?

5.3.4 Jämförelse med tidigare forskning

När det gäller huruvida respondenterna identifierar sig starkast med homosexualiteten eller invandrarskapet är svaren olika. Samma förhållande redovisas i Osander (2003) där intervjupersonernas svar skiftar från att man inte funderat så mycket på tillhörigheten till att kombinationen av de två faktorerna anses utgöra en belastning för dem (s 20, 22). Dessa svar går att utläsa också hos våra intervjupersoner. Emellertid synes respondenterna i vår undersökning överlag förhålla sig relativt positivt till sina båda egenskaper.

Vad beträffar umgänge framför både Ulstein (2003, s 63), Osander (2003, s 38) och Haansbaek (2002, s 48) att deras intervjupersoner umgås med olika grupper avseende sexuell läggning och härkomst. En tendens kan dock Haansbaek (ibid., s 48) och Osander (2003, s 38) tydligt se, nämligen att deras respondenters hetero- och homosexuella umgängeskretsar ofta är separerade från varandra. Detta sistnämnda förhållande är inget som vi kan finna i våra

⁷ ”Meat hunting” skulle kunna förklaras som en primitiv och nedvärderande jakt på kroppar för snabb tillfredsställelse av sexuella behov.

intervjusvar, dock kan även vi se uppenbara variationer beträffande fördelningen inom respondenternas vänkrets, alltifrån umgänge nästan uteslutande med homosexuella till störst andel svenskfödda och heterosexuella i vänkretsen. Karaktäristiskt är dock att alla intervjupersoner ger uttryck för att umgänget med andra homosexuella är viktigt och utgör en trygghet. Liknande går att finna hos Osander (ibid.) som även skriver att det är viktigt att få stöd och bekräftelse och möta likasinnade, samt att något av det mest väsentliga är att finna en grupptillhörighet (s 37). En annan aspekt är att Ulstein (2003) menar att intervjuvaren i hennes undersökning signalerar att många av de intervjuade känner sig ensamma. Flera av dem har vad hon kallar ett ”inkapslat socialt nätverk” vilket innebär en isolering av umgänget till homosexuella i den etniska gruppen alternativt homosexuella i den norska gruppen (s 66). Denna ensamhet och inkapsling är dock inget som vi har kunnat se tecken på bland våra respondenter.

När våra intervjupersoner berättar om sina upplevelser av att vara invandrare i den homosexuella miljön kan vi i huvudsak se två tendenser: å ena sidan uppfattas de som exotiska och spännande, å andra sidan kan de bli föremål för diskriminering och fördomar. Samtliga undersökningar ger beskrivningar av variationer när det gäller erfarenheter; de redogör för både positiva och negativa reaktioner från de homosexuella som tillhör majoritetsbefolkningen (Osander, 2003, s 6, 38-43; Ulstein, 2003, s 68; Haansbaek, 2002, s 58-59). Vidare tar både Haansbaek (ibid., s 59, 72) och Osander (2003, s 35, 38-43) upp känslan av frihet och intrycket av öppenhet i kontakten med den homosexuella miljön. Deras respondenter nämner emellertid, liksom våra, upplevelser av orättvis behandling på grund av invandrarskapet och pekar även de på att alla borde hålla ihop eftersom homosexuella som grupp i sig är utstötta.

5.3.5 Teoretisk tillämpning

Goffman (1972) talar om en ambivalens som kan förekomma hos den stigmatiserade i förhållande till sig själv och stigmat; det är varken möjligt att visa full acceptans gentemot sin egen grupp eller att bryta sig loss från den. Med hjälp av en uppdelning av sitt jag kan personen istället avskärma sig från en del av sina värre stigmatiserade gelikar och därmed överta ”de normalas” attityd och samtidigt erhålla en mer fördelaktig bild av sig själv (s 113-114). Prov på det visar en av respondenterna som jämför sig med ”dåliga” homosexuella som sysslar med så kallad ”meat hunting” och på så vis riskerar att ge hela gruppen dåligt rykte.

I en av de intervjuades beskrivning av insikten om att den homosexuella miljön inte är så fördomsfri som hon trott går det att se det som Goffman (ibid.) kallar vändpunkt (s 47). Intervjupersonen beskriver en händelse som blev avgörande för hennes självuppfattning som stigmatiserad. Hon gick från att uppleva att homosexuella utgör en sammanhållen, öppenhyrtlig grupp som förhåller sig positivt till hennes invandrarskap till en smärtsam insikt om att så inte är fallet. Exempel på en annan typ av vändpunkt kan vara en av respondenternas insikt om att inte vara ensam eller sjuk utan att det finns fler personer som han.

5.4 Tankar om att vara homosexuell invandrare

I följande tema redovisar vi för hur respondenterna ser på sin situation, att vara homosexuell och invandrare. Här tas vidare upp vilka rädslor men också vilka positiva aspekter de intervjuade kan se med sin situation.

5.4.1 Sexualitet och ursprung

Respondenterna har mötts av en rad olika reaktioner från omgivningen. Dessa kan såväl ge styrka som ha en negativ inverkan på intervjupersonerna. Dragan till exempel menar att det inte alltid är lätt att våga stå för sin homosexualitet och att det krävs en viss säkerhet: ”För att bli homosexuell fullt ut så måste man ha en grund, eller en god trygghet först. Annars kan man aldrig bli det.”. Pablo pratar om att han som homosexuell invandrare inte är som andra vilket gör att han känner sig ensam och annorlunda och säger om detta: ”Jag skulle inte vilja vara nån annan, men samtidigt... det är inte så jättekul, ibland kan det vara lite jobbigt.”. Gregor ser på sin sexualitet och sin invandrarbakgrund som två stora problem och menar att han tror att många homosexuella egentligen önskar att de vore heterosexuella.

Maria berättar att hon aldrig känt sig ensam då hon omger sig med många homosexuella som stöttat henne. Hon har kommit till den insikten att: ”... det är bättre att leva ett liv så som man vill leva än att leva det så som andra vill... och som andra tror är rätt...”. Claudia menar i sin tur att hon i början tyckte synd om sig själv men att hon idag nått en större självkänedom och att hon accepterat den hon är. Hon uppvisar ett stort självförtroende och säger bland annat: ”Så länge du är sann mot dig själv, så länge du är lycklig, så go for it! Och är det svårt att få jobb, om det är svårt att få ett visst jobb så kämpa på!”. Då vi ställer frågan om hur hennes etniska bakgrund påverkat hennes sätt att se på sig själv som homosexuell svarar hon: ”Jag är väldigt stolt över det och sen att jag på köpet är homosexuell det är bara roligt, jag är väldigt stolt, jag är väldigt nöjd.”.

Pablo menar att upplevelsen av situationen beror på hur man är som person, oavsett om man är homosexuell invandrare eller inte. På frågan om han tror att det skulle vara annorlunda för en svenskfödd homosexuell säger han: ”Nej, jag tror att alla ha samma problem. Om man inte känner sig tillräckligt nöjd som människa. Det har att göra med... att vilja vara som alla andra.”. Han uttrycker att Sverige är ett relativt öppet land och att folk inte reagerar nämnvärt inför avvikande. Han menar att den västerländska livsstilen har brett ut sig så att man idag lever på liknande sätt i olika delar av världen. Sandor är inne på samma linje och säger om svenskfödda heterosexuella: ”Ja, men de har väl sina problem, /.../ alltså jag kan ha problem med att jag har utländsk härkomst, de kan ha problem med att de inte kan prata med familjen. Så att... det jämnar ut sig.”.

Många av respondenterna finner av olika skäl sin situation som homosexuell invandrare besvärlig. Gregor berättar att han kom till Sverige med förhoppning om att accepteras för den han är, men menar att det inte är någon större skillnad mot sitt ursprungsland, han verkar idag uppgiven: ”Jag kom för friheten i Sverige, men om det inte finns någon frihet i Sverige så tror jag inte att den finns någon annanstans.”. Carmen jämför Sverige med sitt ursprungsland och menar att skillnaden består i att det i hennes födelseland saknas rättigheter för homosexuella på exempelvis arbetsplatser. Hon säger att man där kan få sparken om chefen är homofob.

5.4.2 Rädslor och oro

Många av respondenterna upplever olika rädslor som är förknippade med deras situation. Claudia säger att hon inte kan vara helt öppen om sin homosexualitet och berättar om sin farhåga: ”För att jag vill inte bli behandlad annorlunda och... jag vill inte, verkligen inte bli mobbad för det, det vill jag verkligen inte. /---/ Sen så finns det väldigt, väldigt stor rädsla att bli bortstött ifrån familjen och jag vill inte bli bortstött ifrån familjen.”. Hon menar att oron grundar sig i hennes kulturs syn på homosexualitet, där den ses som en synd som går emot naturens lagar. Även Dragan berättar om farhågan att bli utfrys från familjen, medan Maria ger uttryck för att hon mest är rädd för att förlora kontakten med dem som står henne nära om hon berättar om sin homosexualitet: ”... det handlar om det okända, att de liksom drar sig tillbaka, /.../ att jag förlorar dem.”. Ett annat skäl till oro är ett eventuellt återvändande till ursprungslandet. Gregor uttrycker denna oro och berättar om hur homosexuella blir behandlade i hans födelseland: ”Man kan bli dödad eller hamna i fängelse fast det sker under annat namn förstås. Lagen på papperet har blivit bättre, men fortfarande får man inte gifta sig eller annat. Men det beror på vad man tittar på, pappret eller verkligheten.”.

5.4.3 Positiva aspekter

Det finns, trots att fokus ligger på det negativa med att vara homosexuell invandrare, även positiva sidor som respondenterna kan se. En aspekt som Claudia nämner gäller hur hon uppfattas av många människor: ”Det är väldigt spännande, det är nog det positiva, det skapar en spänning, det skapar en nyfikenhet hos andra.”. Även Maria ger uttryck för en sådan positiv aspekt när hon säger att hon uppfattas som exotisk utifrån sitt invandrarskap. Dragan säger att hans erfarenheter ger honom en ökad förståelse och möjligheter att hjälpa andra i liknande situation: ”Jag tror man har mer förståelse för homovärlden i övrigt och... man vet ju hur det är att vara, alltså hur det är att vara invandrare och hur man ska bemöta andra invandrare, att man kan hjälpa dem.”. Sandor kan se många positiva aspekter med sin situation och nämner liksom Dragan bland annat kunskaper, såväl i den homosexuella miljön, som i att vara tvåspråkig och ha två kulturer, som en klar fördel. Carmen ger ytterligare ett exempel när hon säger att hon har möjlighet att anmäla folk för diskriminering om hon känner att hon blivit illa bemött. På frågan vilka fördelar hon kan se med att vara både homosexuell och invandrare svarar hon att hon kan uttrycka sina åsikter fritt utan att bli uppfattad som fientlig mot det som är annorlunda.

5.4.4 Jämförelse med tidigare forskning

Synen på sig själv som homosexuell och invandrare skiljer sig mycket åt bland våra respondenter, från att vara stolt och nöjd till att se på sin situation som problematisk. Trots att vår undersökning i många fall pekar på de svårigheter och negativa aspekter som våra intervjupersoner upplever, ser vi att majoriteten av våra respondenter visar prov på inre säkerhet och tillförsikt. Haansbaek (2002, s 32) liksom Osander (2003, s 13) anser att acceptans inför homosexualiteten inte sällan föregås av en lång och arbetsam process, men enligt Osander (ibid., s 20) har en del av hennes intervjupersoner så småningom fått en mer tillåtande syn på homosexualiteten i förhållande till religionen. Osander (ibid., s 13) visar vidare i sin undersökning att det är vanligt att intervjupersonerna har skuld känslor och dåligt samvete, samt känner sig annorlunda och ensamma. Det finns även indikationer på att homosexuella mår psykiskt sämre än heterosexuella (Haansbaek, 2002, s 80; Ulstein, 2003, s 74). Detta förmodligen på grund av bland annat behovet av att leva dolt med sin homosexuella läggning, en mer otrygg social tillhörighet samt risken för att utsättas för våld (Ulstein, ibid., s 74). Vikten av en stark självkänsla är något som framhålls i vår undersökning, liksom betydelsen av att acceptera sig själv. Vi ser att en del av våra intervjupersoner ha nått en acceptans, samtidigt som några innehar en känsla av att vara

annorlunda samt uttrycker att de känner sig ensamma. I våra respondenters intervjusvar finner vi dock inte den omständighet som de ovan nämnda undersökningarna redogör för, nämligen att homosexuella generellt sett har en sämre psykisk hälsa.

Ulstein (ibid.) skriver i sin rapport att förhållandet till familjen ofta ses som ytterst viktig då den utgör såväl en väsentlig referenspunkt som en del i ett socialt nätverk (s 48).

Homosexualiteten skapar inte sällan ett hinder i nära relationer, flera av våra intervjupersoner uttrycker en oro för att förlora kontakten med familjen eller nära vänner på grund av homosexualiteten. Detta kan ha sin grund i religionens syn på homosexualitet och kan utgöra en viktig faktor till att hålla den sexuella läggningen dold för sina nära.

I Ulsteins (ibid., s 12, 68) och Haansbaeks (2002, s 82) undersökningar talar respondenterna en del om möjligheter och positiva aspekter kring att vara homosexuell invandrare.

Exempelvis nämns upplevelser av att uppfattas som mer spännande med anledning av ursprunget. Även våra intervjupersoner kan se fördelar med sin situation som homosexuell och invandrare och de nämner i linje med detta exempel på att ses som eftertraktad och exotisk.

5.4.5 Teoretisk tillämpning

En del av våra intervjupersoner menar att det inte alltid är lätt att stå för sin homosexuella läggning och att det inte till fullo är accepterat att vara homosexuell invandrare. Detta kan vara i linje med Goffmans (1972) tankegångar kring svårigheten att som stigmatiserad acceptera en olikhet som han eller hon har (s 16-19). Många av de intervjuade upplever sin situation som besvärande och flera av dem berättar om de rädslor och den oro de har på grund av invandrarskapet och homosexualiteten. Dessutom uttrycks känslor av att vara annorlunda och av ensamhet, vilket visar på hur respondenternas stigma påverkar vissa av dem på ett negativt sätt. Detta kan stödjas av Goffman (ibid.) som menar att hans teori förtydligar den stigmatiserades bristfällighet (s 14). Icke desto mindre uttrycker en av våra intervjupersoner en stor självrespekt och självaktning, trots sin position som olik majoritetsbefolkningen. Detta kan tolkas som stolthet över att ha funnit ett sätt att hantera sin situation, att acceptera sig själv som annorlunda men inte för den sakens skull som mindre värd.

Goffman (ibid.) är av den åsikten att alla människor, även de mest gynnade, har egenskaper som i vissa situationer kan ses som brister (s 131-132). Detta sammanfaller väl med de

respondenter i undersökningen som uttrycker att alla har sina problem och att det mer handlar om hur man ser på saken och vilken inre trygghet och inställning som individen innehar.

För att våga stå för sin homosexualitet måste man ha en inre trygghet, detta menar en av våra respondenter. En annan intervjuperson uppfattar sin homosexualitet som ett problem och han önskar att han istället tillhörde den heterosexuella gruppen. Han är inte den enda av respondenterna som haft dessa tankar och som kan se fördelar med heterosexualitet, vilket enligt oss kan tolkas som att normen framhålls som den mest fördelaktiga och rätta och där homosexualiteten definieras som avvikande och sämre. Vi är benägna att hålla med Foucault i hans tankar om att detta synsätt på heterosexualitet som det riktiga och sunda inte grundar sig i något faktiskt argument, utan helt och hållet kan betraktas som något konstruerat (Spargo, 1999, s 12-13).

Flera respondenter i vår undersökning menar att de accepterat sin sexuella läggning och att de inte upplever sin situation som mer problematisk än heterosexuella svenskföddas. Detta kan utifrån Spargo (ibid.) tolkas som att det trots allt blivit mer accepterat med avvikande sexuella beteenden då det idag är mer omtalat och diskuterat än förut (s 3-5, 21-22). Det faktum att flera av våra intervjupersoner kan se fördelar med att vara homosexuell stöder också detta.

5.5 Bemötande

Nedan redovisar vi det bemötande och de reaktioner respondenterna upplever att de fått från dels sina familjer och vänner, dels sin närmiljö. Här tas även upp mer övergripande tankegångar om samhällets mottagande.

5.5.1 De närmsta

Funderingar och rädslor kring vilka reaktioner familj och vänner kommer att ha, kan utgöra en avgörande faktor för hur öppna respondenterna vågar vara. Många av intervjupersonerna har erfaren att någon i deras närhet haft svårt att acceptera homosexualiteten, blivit besvikna och ledsna. Några av intervjupersonerna berättar att förhållningssättet till ämnet präglats av tystnad efter avslöjandet. Carmen berättar att det uppstod en kris i familjen då hon berättade om sin sexuella läggning och att familjens reaktion bottnar i ursprungslandets syn på homosexualitet: ”...hemma blev de jätteledsna för att ja, man såg det på den tiden i mitt hemland det var något konstigt /.../ och något som kan botas trots att, ja, de kanske vet men de önskar att det går att göra något, det var något mycket sorgligt för dem.”. Hon berättar

vidare att det blev en stor diskussion men att de därefter aldrig pratade om det fastän föräldrarna samtidigt behandlade henne och hennes flickvän som ett par. Trots att Carmen, liksom Maria och Sandor fick negativa reaktioner från sina familjer eller från vissa familjemedlemmar, anser de dock att relationerna idag återigen blivit bra. De menar att de inte blir annorlunda bemötta nu än tidigare. I vissa fall kan de negativa reaktionerna, som i Carmens fall, grunda sig i oro för vad andra människor ska tycka. Även Sandor minns avslöjandet av sin homosexualitet som en jobbig tid. Hans föräldrar blev rädda för vad samhället skulle anse, samtidigt som de blev besvikna då de hade förväntningar på att få barnbarn.

Trots intervjupersonernas farhågor har majoriteten av dem mötts av positiva eller neutrala reaktioner då de berättat om sin homosexualitet för vänner. Pablo berättar att hans öppenhet i de flesta fall ledde till positiva reaktioner, det har till och med lett till att relationer blivit bättre: "... det har hänt också att folk säger... nån slags tacksamhet därför att [de upplevt att] du litar på mig, och vågar berätta det för mig. Vi kommer kanske lite närmare varandra.". Claudia berättar att hon togs emot med öppna armar då hon berättade om sin homosexualitet för sina vänner, hon fick endast nyfikna och positiva reaktioner. Maria, Dragan och Carmen möttes inte av några speciella reaktioner då de delgav sina vänner. De upplever inte heller att de blivit annorlunda bemötta efteråt, eller att relationerna har förändrats på något sätt. Då Claudia berättade för sina vänner om sin homosexualitet blev de, liksom Pablos kamrater och Dragans vänner på arbetsplatsen förvånade över detta. Dragan beskriver: "De tycker inte jag ser homosexuell ut eller kanske betar mig så eller... att kanske inte utlänningar skulle kunna vara det. Eller en kille i min ålder kanske inte... alltså jag passar inte till det.". I vissa fall har respondenternas avslöjande mottagits på ett negativt sätt och medfört att relationer brutits. Pablo och Gregor har båda denna erfarenheten när det gäller vänner och Pablo berättar: "Det var en gammal kompis som inte tog det på ett bra sätt. Vi pratar inte, vi har inte kontakt mer.".

5.5.2 Arbetsplats, skola, kyrka

Vad gäller bemötande på arbetsplatser och i skolan skiljer sig de intervjuades upplevelser mycket åt, från erfarenheter av att bli extra vänligt bemött på sin arbetsplats, till att bli misshandlad och mobbad i skolan. Flera av respondenterna har valt att inget berätta, dels av rädsla för att få negativa reaktioner och annorlunda bemötande men också då man inte anser det vara viktigt att tala om den sexuella läggningen med arbets- eller klasskamrater. Pablo har inte berättat om sin homosexualitet på arbetet men menar att han ofta blir annorlunda bemött

på grund av sin utländska härkomst. Han beskriver hur han upplever en typ av diskriminering i form av positiv särbehandling. Han anser inte att arbetskamraterna vågar ifrågasätta honom vilket han upplever som tråkigt och besvärande. På vår fråga om han tror att bemötandet från omgivningen skulle vara annorlunda för en svensk homosexuell säger han: ”Jag tycker att, de flesta vill vara extra snälla, bara för att jag kommer från utlandet. När man inte ställer samma krav /---/ ...eller man är extra snälla därför att man inte vill... vill bli uppfattad som fientlig.” Gregor har en helt annan erfarenhet när det gäller att bli bemött som invandrare och berättar om sina upplevelser från kyrkan som tidigare betydde mycket för honom. Han berättar om oviljan att ta emot honom som medlem då han saknade personnummer och om ett arrogant bemötande när han berättade om sin oro rörande sin ovissa framtid i Sverige. Gregor har nu slutat vända sig till kyrkan då han inte känner sig välkommen och då han uppfattar dem som främlingsfientliga: ”Jag slutade gå i kyrkan för jag blev sjuk, för de är hycklare, de flesta och de är inte glada för nya människor.”

5.5.3 Samhället

När det gäller attityderna rent generellt i samhället har de flesta av respondenterna på något sätt känt sig diskriminerade på grund av sin sexuella läggning eller sin utländska härkomst. Dragan berättar, liksom Sandor att han blivit retad samt fått höra glåpord på gatan. Både Claudia och Carmen nämner risken för diskriminering på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden som en följd av invandrabakgrunden. Carmen är inte öppen med sin homosexualitet eftersom hon är rädd för att bli orättvist behandlad. Hon har tråkiga erfarenheter när det gäller sin utländska bakgrund, vilket ju är något hon inte kan gömma. Hon menar vidare att det är mer accepterat att vara invandrare än homosexuell och anser att diskrimineringen är densamma för andra homosexuella. Inte heller Maria är öppen med sin sexuella läggning och även hon har vid några tillfällen känt sig diskriminerad som invandrare. Hon upplever en okunskap och trångsynthet som hon menar leder till en rädsla som påverkar bemötandet negativt.

Sandor anser sig generellt ha blivit väl bemött men berättar att han på grund av sin homosexualitet ofta har känt sig ifrågasatt och att han behöver förklara sig. Han uppfattar samhällets syn på homosexuella som orättvis och säger: ”...incest eller pedofili eller... misshandel, mord är hundra gånger värre än det här lilla, vem jag tycker om!”. Han uttrycker sin irritation över synsättet: ”Vi gör ju ingen illa! Alltså, det är ju det, jag gör ju inget olagligt! Jag våldtar inte någon utan... Det jag gör i sängen och med vem, det är *min* business. Det är

fortfarande kärlek hela tiden.”. Gregor anser i sin tur att Sverige på ytan ser ut som ett demokratiskt land men att det i realiteten inte är så stor skillnad mot hans ursprungsland. Han har upplevt att demokratin är personlig och inte allmängiltig, och menar att många myndigheter har en gammaldags mentalitet, att de diskriminerar och behandlar homosexuella illa. Han poängterar att det inte var länge sedan vi i Sverige såg homosexualitet som en sjukdom, och menar att detta märks i bemötandet från exempelvis myndigheter. Han känner sig maktlös samt upplever att han varken blir förstådd eller hörd.

5.5.4 Jämförelse med tidigare forskning

Av de intervjupersoner som har delgett sin sexuella läggning för sina föräldrar har merparten mötts av negativa reaktioner. I något fall har reaktionen bestått i tystnad från föräldrarnas sida vilket skulle kunna vara relaterat till det tabu som Osander (2003) menar kringgärdar homosexualitet i de länder som hennes intervjupersoner kommer ifrån (s 51). Vidare menar Osander (ibid.) att många felbedömer reaktionerna från föräldrarna till att vara mer negativa än vad de blir. Hon menar att majoriteten som valt att berätta för sina föräldrar om homosexualiteten blir accepterade och har mötts av förståelse (s 26-27, 30). Denna omständighet har vi emellertid inte funnit hos våra intervjupersoner då de flesta av dem som delgivit sina föräldrar inledningsvis bemötts på ett negativt sätt. Emellertid har relationerna efterhand blivit bättre i merparten av de fall där respondenterna först möttes av besvikelse eller dylikt. På så sätt ger de exempel på att öppen homosexualitet och invandrarskap också kan kombineras med goda relationer. Även Ulstein (2003) har funnit att ”Lesbiske og homofile innvandrere kan leve et samkjønnet kjærlighetsliv samtidig som de har et godt forhold til sine familier.” (s 44).

I den tidigare forskningen framgår det att många homosexuella invandrare väljer att börja berätta om sin sexuella läggning för en nära vän (Osander, 2003, s 30; Haansbaek, 2002, s 35). Hos de flesta finns en önskan om att kunna vara öppen om sin homosexualitet men för vissa kan det framstå som mer riskabelt att berätta för familjen än för vänner (Haansbaek, ibid., s 38). Trots detta redogör Haansbaek (ibid.) för hur hans intervjupersoner möttes av mycket olika responser från sina vänner, allt ifrån avståndstagande till nyfikenhet, förvåning och positiva reaktioner (s 52-53, 56). Detta stämmer väl överens med de erfarenheter vi fått ta del av rörande vänners bemötande. Trots att majoriteten av våra respondenter inte mötts av negativa reaktioner finns det även bland dem enstaka sådana exempel.

Vad gäller bemötandet rent generellt i samhället har merparten av våra intervjupersoner erfårit negativ särbehandling och orättfärdigt bemötande, vilket ligger i linje med andra undersökningar (Haansbaek, *ibid.*, s 68, 75-76; Osander, 2003, s 35, 48). I synnerhet Haansbaek (2002) skriver att det finns en större risk att bli diskriminerad som homosexuell invandrare. I hans undersökning finns det, liksom i vår, respondenter som känner sig illa bemötta av såväl samhället i stort som av specifika myndigheter (s 68, 71-72). Osander (2003) framhåller den förhöjda risken för homosexuella invandrare att råka ut för diskriminering samt att många av dem har erfårit att de försatts i situationer där de behövt förklara sig inför andra (s 48). Dessa omständigheter verkar även verkar vara fallet för våra respondenter.

5.5.5 Teoretisk tillämpning

Det kan enligt vår mening ses som intressant att många av respondenterna känner sig diskriminerade trots de lagar som finns mot diskriminering i Sverige. En del upplever att lagarna många gånger inte ger det skydd de är skapade för att ge. Goffman (1972) menar att det i samhället sker en indelning av människor i olika kategorier, där vissa egenskaper är att föredra medan andra ses som oönskade olikheter (s 11-12). Vi ser det som att det i samhället skapas en hierarki, lagarna till trots, där människor med de rätta egenskaperna kan komma att bli privilegierade, och där andra riskerar att missgynnas. Risken för att bli förringad är dessutom extra stor för våra intervjupersoner som har två egenskaper som kan ses som nedvärderande.

Goffman (*ibid.*) beskriver även hur den stigmatiserade kan känna osäkerhet inför omgivningens bemötande av henne (s 22). Detta är funderingar som i stort sett alla respondenter ger uttryck för. Oron för att stämningen ska bli ansträngd och annorlunda kan i många fall bidra till att inte berätta om homosexualiteten. En av de intervjuade beskriver hur han kan känna sig tvungen att svara på diverse frågor från omgivningen, en obetänksam nyfikenhet som enligt Goffman (*ibid.*) kan upplevas som ett intrång i privatlivet (s 25). En annan relativt vanlig reaktion enligt respondenterna är förvåning över homosexualiteten. Goffman (*ibid.*) skriver att det skapas normativa förväntningar utifrån de intryck som de stigmatiserade ger omgivningen. Samtidigt kan en diskreditabel person, som har möjlighet att dölja sitt stigma, styra det som Goffman (*ibid.*) benämner social information (s 50-51). Intervjupersonerna har genom detta sätt att se haft möjlighet att styra den information de givit till omgivningen och på så vis lyckats hemlighålla avvikelserna.

En annan aspekt av den sociala informationen är enligt Goffman (ibid.) att personer som umgås med stigmatiserade riskerar att även de tillskrivas den avvikande egenskapen. På så vis finns en risk för att omgivningen drar sig undan den stigmatiserade för att själva slippa bli utpekad som bärare av dessa egenskaper (s 38-39, 55). Detta kan möjligen förklara vissa respondenters rädsla över att nära och kära ska avvisa dem, vilket i två av fallen också blivit realitet. Även familjemedlemmar har uttryckt oro över vad samhället ska tänka och tro, möjligtvis i rädsla över att omgivningen ska uppfatta hela familjen som stigmatiserad. Goffman (ibid.) är av meningen att andra, mer fördelaktiga egenskaper ofta kommer i skymundan för oönskade egenskaper som blir förstörade, och på så vis ser man inte personens fulla karaktär (s 12). Många av respondenterna i vår undersökning har på grund av sina stigman känt sig diskriminerade samt är av uppfattningen att samhällets bild av dem är inskränkt eller orättvis. Tankar om att bli diskvalificerade från arbets- och bostadsmarknaden är enligt oss tydliga exempel på att det fokuseras alltför mycket på de intervjuades avvikelser från ”det normala”. Samtidigt talar en av våra intervjupersoner om den positiva särbehandling som han menar beror på att han är utländsk. Det skulle kunna förstås utifrån det som Goffman (ibid.) tar upp angående placering i olika kategorier. Han menar att även i de fall då personen placeras i en fördelaktig kategori, det vill säga i en mindre stigmatiserande grupp, kan tvivlet väckas hos denne huruvida det verkligen handlar om att han eller hon får ett ”sant” mottagande från ”de normala” (s 23).

Det faktum att merparten av våra respondenter har mötts av negativa reaktioner och orättfärdigt bemötande tyder enligt vår mening på att heterosexualiteten som den ”sanna” sexualiteten är stark. Både Nordin (2005, s 26) och FHI (2005, bilaga, s 2) tar upp att heterosexualitet ses som det rätta och självklara i dagens samhälle. Enligt FHI (ibid., bilaga) blir homoseksualiteten därmed det avvikande som bekräftar normen (s 2). I ljuset av det kan intervjupersonernas upplevelser av omgivningens reaktioner och bemötanden ses som uttryck för ett försök att upprätthålla normen av heterosexualitet genom att nedvärdera eller förringa den homosexuella läggningen. Att heteronormativiteten är stark kan även illustreras genom en av respondenterna som uttrycker sin irritation över de förstörade proportioner han menar att hans kärlek till andra män har fått.

5.6 Tankar om dubbel utsatthet

Under denna rubrik presenteras respondenternas funderingar kring en eventuell dubbel utsatthet på olika plan och i skilda avseenden. De intervjuades skiftande grad av upplevelser

utav svårigheter i tillvaron utifrån att vara *både* homosexuell *och* invandrare utgör huvuddraget.

5.6.1 Egen acceptans

För vissa av intervjupersonerna är strävan efter att finna acceptans för sin homosexualitet ett exempel där den etniska kulturen eller religionen har utgjort en försvårande faktor. Gregor ger exempel på detta då han svarar på frågan om hur hans religiösa tro påverkat honom som homosexuell:

Jag antar att Gud förlåter mig, jag har försökt, jag har verkligen försökt, men jag kan inte. Kanske kommer han att ge mig styrka en dag så att jag kan förändra mig själv. /.../ Han hjälper mig fortfarande fastän jag är gay, trots att jag inte är accepterad i kyrkan men jag tror att när jag dör kommer han att förlåta mig för jag försökte verkligen att ändra mig... Hursomhelst, det är ett helvete att vara gay!

Även Claudia har tidigare haft svårt att acceptera homosexualiteten: ”... eftersom samhället jag levde i och religionen /.../ sade att homosexualitet var fel, homosexualitet var en synd, började jag fundera eller bearbeta mina egna tankar att jag började också tänka som de andra tänkte”. Hon beskriver hur hon reagerade varje gång hon kände en stark dragning till en kvinna: ”...precis i den stunden kände jag att jag får ju inte känna så för att det är fel, det här är en synd. /.../ Så tiden gick och jag förnekade alla dessa känslor, jag tyckte det var fel, jag kände mig smutsig och tom och kände att /.../ vilken synd! Jag är så fel!”. I samma anda funderar Maria och säger: ”om jag hade brytt mig så mycket om min etniska bakgrund så hade jag aldrig varit homosexuell, eller blivit det”. Hon menar att det är många i hennes ursprungsland som förtränger sin homosexualitet och väljer att leva ett liv som heterosexuell. Även för henne var det svårt att acceptera sin sexuella läggning, hon trodde också att det var fel på henne. Carmen har även hon liknande erfarenheter: ”I början det var jättesvårt för mig att acceptera att jag var homosexuell. När man hör det hela tiden, när du går i en katolsk skola med nunnor och allt, så det är jättejobbigt, jättekonstigt. Att våga känna så för en annan tjej, religionen påverkar jättemycket”. Hon berättar vidare att det inte påverkar henne mycket idag men säger också att det tagit lång tid för henne att acceptera sin homosexualitet fullt ut och att det skett successivt, att hon ibland drabbats av en överklighetskänsla inför att bo tillsammans med en annan kvinna. Dragan berättar om hur synen på sig själv kan påverkas av kulturens värderingar och bild av homosexuella:

Många gånger känner man sig extra äcklig kanske för att man är gay och utländsk. /.../ Man vet vad ens familj tycker, man vet vad ens kompisar tycker, och de tycker alltid att det är äckligt och fruktansvärt och blablabla. Så undrar man, ja, men jag kanske inte är gay ändå, vad fan håller jag på med? Man tycker man är jättedum och konstig och så.

5.6.2 Familjens roll

Även graden av öppenhet påverkas i flera fall av invandrabakgrunden. Gregor menar att homosexuella invandrare har två gånger fler problem än vad svenskfödda har och hänvisar till de svårigheter som han har mött i Sverige. Som asylsökande invandrare var det meningen att han skulle ha förflyttats till en avlägsen by, vilket enligt honom hade varit en katastrof med tanke på risken att bli avslöjad som homosexuell av landsmän. Faran vore därmed överhängande att familjen i hans ursprungsland skulle få vetskap om hans homosexualitet. Dragan i sin tur betonar vikten av att alltid vara extra uppmärksam och försiktig avseende andra utländska människor, då det finns en risk att rykten om homosexualiteten når familjen. Han anser att det kan vara svårare för invandrare att berätta för familjen. Som svar på frågan om han tror att det skulle vara annorlunda att vara svenskfödd homosexuell säger han: ”Ja, komma ut-processen är mycket lättare för svenskar för att... många invandrare *kan* inte komma ut eller *vågar* inte komma ut.”. Han kan känna att han har en större press på exempelvis giftermål och på att leva upp till familjens förväntningar, han menar att många invandrare inte har något annat val än att rätta sig efter de normer som finns i familjen. Han menar därför att många homosexuella invandrare lever i en lögn i exempelvis tvångsgifte och att detta för med sig stora problem för personen. Flera av intervjupersonerna beskriver att homosexualitet likväl förekommer i de länder de kommer ifrån, det stora tabut till trots.

5.6.3 Samhällets inverkan

Dragan menar att homosexuella invandrare har en mer utsatt position i samhället jämfört med andra homosexuella. Dels då risken för utsatthet är större, dels för att invandrare ofta inte har samma förtroende för myndigheter samt att många hyser en rädsla för att vända sig till dessa då de blivit illa behandlade av myndigheter i sina ursprungsländer: ”Man kanske undviker att gå till polisen ibland för de säger att jaa, det är lika gott åt dig. Du är böj eller flata så det gör ingenting plus att du är invandrare.”. Dragan efterlyser större kunskaper i samhället och säger: ”kanske heteromänniskor borde lära sig mer, att man har det extra svårt om man är gay och invandrare”. Claudia berättar att även hon känner av den dubbla nackdelen att vara invandrare och homosexuell. Hon har under många år känt sig, och blivit behandlad, annorlunda på grund av sitt invandrarskap och vågar därför inte vara öppen med sin homosexualitet. Hon

menar att det finns fördomar mot homosexuella och invandrare var för sig, och hon nämner svårigheter vid arbetssökande, något som även Dragan gör. Claudia exemplifierar:

...att vara invandrare är redan svårt och /.../ om man sen kommer och säger att 'jag är homosexuell också, jag heter Mohammed eller jag heter Claudia och jag är homosexuell, jag kommer från Centralamerika och vet du vad, på köpet får du att jag är homosexuell också!' Det kan bli ännu svårare. Om jag hade varit en svensk homosexuell så hade jag haft det lättare. Tror jag, till en viss mån.

Genom ökad självkänedom och personlig mognad kan hon idag hantera oron för dessa typer av utsatthet och menar att hon ser ljus på, och vill kämpa för, sina möjligheter i tillvaron trots de förväntade svårigheterna. Att vara både invandrare och homosexuell innebär enligt Carmen att det finns fler människor som kan komma att bemöta henne med ogillande då det dels finns dem som diskriminerar invandrare och dels finns dem som inte accepterar homosexuella. Själv reflekterar hon över kombinationen invandrare och homosexuell när hon går på stan, och exemplifierar med ett tillfälle då hon gick hand i hand med sin flickvän och lade märke till att en kvinna stirrade på henne. Det väckte tankar huruvida det kunde bero på att hon var invandrare eller att det var två tjejer som gick tillsammans. Både Carmen och Claudia ger exempel på sorgen i att inte kunna uttrycka sig genom kramar och kyssar i det offentliga rummet på grund av att människor runtomkring anser det vara smutsigt eller konstigt. Maria däremot har inga personliga erfarenheter av dubbel utsatthet vilket inte heller Sandor har. Maria förklarar det med att hon inte är helt öppet homosexuell, men menar att kombinationen invandrare och homosexuell kan vara ett skäl till att hon inte har berättat för så många. Även Pablo nämner kombinationen som en bidragande orsak till sitt döljande. Pablo är dock optimistisk och svarar på frågan om framtiden: ”Jag tror att det blir lättare för alla, inte bara för homosexuella invandrare. Folk blir mer och mer medvetna om oss som... inte passar in i heteronormen.”.

5.6.4 Jämförelse med tidigare forskning

Att homosexuella invandrare är en extra utsatt grupp med speciella svårigheter är det många av respondenterna som vittnar om. Osander (2003) kommer i sin undersökning fram till förhållandet ”At være homoseksuel og have etnisk minoritetsbaggrund er en dobbeltminoritet.” (s 35) och att de därmed kan stöta på speciella svårigheter. Även Haansbaek (2002) talar om en dubbel svår situation på grund av invandrarskap och homosexualitet. Han lyfter fram att det finns förväntningar på en så kallad normalitet och att

psykiska besvär kan bli följderna då respondenterna inte uppfyller dem (s 77). I många fall spelar enligt Haansbaek (ibid.) religionen en viktig roll, flera av deltagarna i hans undersökning har vuxit upp i familjer som var troende och där de uppfostrades till att själva bli troende (s 31). Han menar att trots att intervjupersonerna mötts av en mer tillåtande inställning i det nya landet, kan det ta lång tid att ändra ursprungslandets ofta negativa syn på homosexualitet (s 26). Han skriver: "Om man under sin uppväxt regelmässigt har hört att homosexualitet är fel och syndigt, är sannolikheten stor att det tar längre tid att utveckla en god och stark identitetskänsla som böj eller lesbisk." (s 32). Detta förhållande är något som också våra respondenter ger uttryck för när de beskriver svårigheten i att finna acceptans för sin homosexualitet med bakgrund av religionen. Ulstein (2003) hävdar emellertid att hon i sin undersökning har funnit att religion eller kultur inte bör ses som den huvudsakliga förklaringsfaktorn vid tolkandet av homosexuella invandras svåra livssituation (s 7-8). Ulstein (ibid.) menar att fokus istället ska läggas på relationerna mellan personen i fråga och hans eller hennes familj. Utifrån det faktum att familjen har invandrat och möjligtvis har förlorat sitt sociala nätverk från ursprungslandet, kan familjen ses som en viktig social institution där konflikter mellan medlemmarna kan få negativa och svåra konsekvenser. Detta, snarare än religion och kultur, menar hon kan vara en orsak till homosexuella invandras problematiska situation (s 9). Vi kan förstå Ulstein (ibid.) i hennes resonemang men vi menar samtidigt, utifrån våra resultat, att även religion och kultur utgör två väsentliga förklaringsfaktorer.

Religiös tro kan enligt två undersökningar göra att homosexualiteten framstår som mer tabu- och skambelagd (Haansbaek, 2002, s 31-32; Osander, 2003, s 51). Enligt samma författare kan öppenhet gentemot föräldrarna i många fall medföra svåra följder för homosexuella invandrare. Det kan handla om att bli utstött ur familjen eller att tvingas bryta med släkten i ursprungslandet (Haansbaek, 2002, s 38; Osander, 2003, s 27, 30). Fastän ingen av våra intervjupersoner har erfarit sådana djupgående konsekvenser finns det hos en del av dem farhågor som utgör en hindrande omständighet för att berätta. Ulstein (2003) å sin sida betonar vikten av att framhålla att invandrare generellt sett inte nödvändigtvis är mer fientligt inställda till homosexualitet än övriga befolkningen, många invandrare är tvärtom liberala (s 11).

5.6.5 Teoretisk tillämpning

Med Goffmans (1972) vokabulär kan den dubbla utsatthet som respondenterna beskriver tolkas som att de är stigmatiserade på två sätt, dels genom sitt invandrarskap, dels på grund av

sin homosexualitet. Eftersom invandrarskapet ofta är påtagligt och synbart i form av mörkare utseende eller språkbrytning kan de i det avseendet betraktas som diskrediterade individer. Den homosexuella läggningen är ofta lättare att dölja vilket gör dem till diskreditabla personer (s 50). Med två typer av stigmatisering samtidigt anser vi det inte vara direkt förvånande eller oväntat att många intervjupersoner känner av en utsatthet. Några av intervjupersonerna uttrycker oro rörande arbete och arbetsökande och undrar hur de kommer att bemötas då de är invandrare *och* homosexuella. Ska de tas emot väl eller kommer de att bemötas annorlunda än exempelvis svenskfödda heterosexuella? Detta kan jämföras med den osäkerhet som Goffman (ibid.) menar kan drabba stigmatiserade personer. Det är en osäkerhet som kan infinna sig när ”normala” och stigmatiserade möts och som kan ha sin grund i att den sistnämnde inte vet vilken kategori han kommer att placeras i av ”de normala” (s 22).

Goffman (ibid.) skriver även om den ambivalens som den stigmatiserade kan uppleva gentemot sig själv och sitt stigma. Det kan vara svårt att finna acceptans mot den avvikande egenskapen samtidigt som det är svårt att ta avstånd från den (s 113). Vi menar att denna ambivalens torde vara ytterligare förstärkt i och med många respondenters uppfostran, familjens åsikter och religiösa tro. En av de intervjuade vittnar tydligt om ett avståndstagande från sin homosexualitet, han söker förtröstan och styrka hos Gud för att förändra sin sexuella läggning då han anser det vara en synd. Vidare menar Goffman (ibid.) att den stigmatiserade kan passera som ”normal” genom att dölja sitt stigma samt genom att dela upp omgivningen och hålla isär dem som känner till stigmat och dem som inte vet. En risk med detta är dock att bli ertappad eller att andra avslöjar olikheten (s 91, 102). Denna omständighet kan märkas hos de intervjupersoner som beskriver sin misstänksamhet mot andra invandrare, samt rädslan över att landsmän ska få kännedom om homosexualiteten då risken finns att bli avslöjad inför familjen.

Svårigheter med att acceptera sin homosexuella läggning är något flera respondenter har upplevt, liksom känslan av att som invandrare tillhöra en extra utsatt grupp. Ofta har förklaringarna delvis funnits i ursprungslandets och religionens syn på homosexualitet, som många menar genererar fördomar och konservativa åsikter. Spargo (1999) är av den åsikten att acceptansen blir större med ökad öppenhet i samhället och att då ett fenomen diskuteras och omnämns, skapas det också uttrycksmöjligheter kring ett ämne. Det framhålls att den ökade uppmärksamheten och fokuset på sexualitet exempelvis via media kan bidra till en ökad acceptans (s 3-5, 21-22). En av våra respondenter kan sägas ge uttryck för det som

Spargo (ibid.) skriver då han menar att omgivningen får en ökad medvetenhet om dem som inte passar in i heteronormen. Samtidigt är det möjligt att tänka sig ett annat förhållande; då homosexualitet enligt flera intervjupersoner är tabu i deras ursprungsländer kan detta förhållningssätt vara något som familj och landsmän tar med sig till Sverige. Detta kan bidra till att heteronormen vidmakthålls trots att acceptansen generellt gentemot homosexualitet kan uppfattas som större i Sverige.

6. Sammanfattning och diskussion

I detta kapitel sammanfattar vi våra resultat utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. Därefter kommer vi att föra fram några av de tankar som väckts hos oss under arbetets gång, samt diskutera ämnets betydelse för socialt arbete.

6.1 Resultatsammanfattning

Syftet med denna undersökning har varit att belysa de intervjuades upplevelser av att vara homosexuella invandrare i det svenska samhället. Våra frågeställningar var hur de intervjuade upplever sig bemötta av omgivningen i egenskap av homosexuella invandrare och hur de påverkas av omgivningens förhållningssätt till dem. Vidare ville vi undersöka vilka tankar respondenterna har kring tillhörighet avseende ursprung och sexualitet samt vilka positiva och negativa aspekter de upplever med kombinationen av att vara homosexuell och invandrare.

Ingen av respondenterna är helt öppen med sin homosexualitet, samtliga har i viss mån valt att dölja sin sexuella läggning då de haft tankar om att ett avslöjande skulle kunna innebära negativa konsekvenser. Detta är farhågor som visat sig vara befogade. Flera av intervjupersonerna har erfarit att någon i deras närhet har haft svårt att acceptera homosexualiteten. I vissa fall där familjernas reaktioner varit negativa, har dock relationen blivit bättre med tiden. Bemötandet från vänner har i huvudsak präglats av neutrala eller positiva reaktioner. Vad gäller samhällets bemötande har samtliga respondenter någon gång upplevt sig kränkta eller diskriminerade på grund av sin sexuella läggning eller sin utländska härkomst. Många av intervjupersonerna anser att de vid tillfällen från samhällets sida mötts av okunskap, trångsynthet samt en naiv och orättvis syn på homosexuella invandrare.

Respondenterna finner av olika skäl sin situation som homosexuell invandrare besvärlig. Flera av dem betonar att det krävs mycket för att dels acceptera homosexualiteten för sig själv, men även våga stå för den inför andra. Berättelserna om hur omgivningens negativa syn på homosexualitet påverkat dem ser olika ut. Dels kan det bidra till förnekelse av den sexuella läggningen, dels kan det medföra att respondenterna väljer att upprätthålla en fasad samt att ljuga om sin sexuella läggning, och i vissa fall även leva ett dubbelliv. Respondenterna påverkas i olika grad av detta faktum att homosexualitet inte är till fullo accepterat överallt i samhället, någon pratar om känslor av ensamhet och av att känna sig annorlunda, andra uttrycker stolthet över att vara homosexuell invandrare. Trots diverse negativa aspekter har i stort sett alla de intervjuade i dagsläget accepterat sin homosexualitet och endast några har någon gång önskat tillhöra den svenska heterosexuella gruppen.

Vidare har vi i undersökningen funnit att många ser det som betydelsefullt att känna tillhörighet till en grupp bestående av personer med liknande erfarenheter rörande sexualitet och ursprung, där de kan finna stöd och förståelse samt människor att dela sina upplevelser med. Samtliga intervjupersoner ger uttryck för att umgänge med andra homosexuella är viktigt och utgör en trygghet. De beskriver sin umgängeskrets som i huvudsak blandad gällande människor med olika härkomst och sexuell läggning. Att vara invandrare bland andra homosexuella präglas av såväl positiva som negativa upplevelser. Några respondenter har upplevt att det finns diskriminerande tendenser även i den homosexuella gruppen och att öppenheten inte är så stor som de i vissa fall önskat och trott.

Respondenternas situation som homosexuella upplevs i flera fall ha försvårats av den uppfostran de fått, samt av familjens religiösa övertygelse och ursprungslandets ofta negativa syn på homosexualitet. Intervjupersonerna upplever även att det finns en dubbel risk för att bli utsatt för diskriminering och sämre bemötande, då det på olika håll finns fördomar mot såväl homosexuella som invandrare. Den övervägande delen av respondenterna kan dock även se positiva aspekter med sin situation. Bland annat nämns en ökad förståelse för, och en förmåga att hjälpa och stötta, andra i samma situation, samt en bredare kunskap om kultur och om den homosexuella miljön.

6.2 Slutdiskussion

Vi hade inledningsvis många funderingar kring hur mötet med intervjupersonerna skulle gestalta sig. Haansbaek (2002) tar i sin forskning upp homosexuella invandrares dåliga

psykiska hälsa (s 83). Detta i kombination med vår osäkerhet inför intervjupersonernas mående och ämnets känsliga natur, bidrog till att vi förväntade oss att de skulle ha svårt för att öppna sig och att berättelserna skulle präglas av tunga och negativa upplevelser. Trots att många av intervjuvärderna karaktäriserades av negativa erfarenheter präglades våra möten av respondenternas öppenhet, självsäkerhet, humor och stora analytiska förmåga. Möjligtvis är det främst resursstarka personer som har blivit tillfrågade och deltagit i vår undersökning. Icke desto mindre reagerade merparten av de intervjuade med förvåning på vår fråga om vilka positiva aspekter de kunde se med att vara homosexuell *och* invandrare. Flera av dem hade inte funderat i de termerna men reagerade med glädje och kunde efter en del betänketid ge uttryck för att sådana sidor finns.

Intressant är också att en stor del av intervjupersonernas tankar och funderingar fokuserar på homosexualiteten vilket har kommit att ske på bekostnad av invandraspekten. Att den homosexuella läggningen varit central i berättelserna kan ha att göra med att respondenterna rekryterades av personer involverade i RFSL vilket kan ha påverkat deras förväntningar på intervjun. Intervjupersonernas fokus på homosexualiteten kan också bero på att de varit mer angelägna att diskutera denna aspekt.

En fråga som vi ställer oss är varför ämnet homosexuella invandrare utgör ett så pass ouppmärksammat och outforskat område. Denna omständighet är även något som de tidigare undersökningarna uppmärksammar (Ulstein, 2003, s 7, 13; Osander, 2005, s 8; Haansbaek, 2002, s 6). I Haansbaek (ibid.) nämns det att homosexuella invandrare är en dold population (s 6). Med tanke på det tabu som kan finnas runt homosexualitet i olika religioner och etniska kulturer är det ibland svårt för invandrare att vara öppna och våga stå för sin sexuella läggning. Detta kan ha sin grund i att de inte kan prata med sin familj eller andra landsmän eftersom det kan finnas en risk att bli utstött från gemenskapen. Som en följd av det, i kombination med att befinna sig i ett land med främmande språk och samhällsstruktur, kan det vara svårt att finna kontakter som kan föra deras talan, stötta och förmedla kunskap. Bristen på inflytelserika intressegrupper som tar tillvara på både homosexualiteten och invandraspekten och som driver deras frågor, kan bidra till att homosexuella invandrare utgör en så kallad dold population. I linje med det menar vi att den dubbla svårighet som homosexualitet *och* invandrarskap *kan* innebära, inte har lyfts fram tillräckligt i samhället. En fundering som tangerar denna brist på uppmärksamhet är hur man bör ställa sig till att sätta fokus på en specifik grupp såsom homosexuella invandrare. Att undersöka sådana grupper,

oavsett hur deras egenskaper värderas, kan innebära att dess särdrag framhävs och betonas. Det kan finnas en risk att egenskaperna får en oproportionerlig betydelse samt att de blir förstärkta och befästa. Å andra sidan menar vi att det är viktigt att framhålla skillnaderna mellan olika grupper i samhället för att kunna bli medveten om åtskillnaderna. Detta bereder i sin tur mark för möjligheter att ifrågasätta och förändra sådana förhållanden. Vi tänker oss att ökad kunskap om hur det är att vara homosexuell invandrare i det svenska samhället, är viktigt för en större förståelse för dessa personer och deras livssituation. Vi kan se det som en brist att den homosexuella aspekten inte berörs närmre i socionomutbildningen. Enligt HomO:s⁸ rapport (2005) med titeln ”*Alla är lika för mig!*” *En kartläggning av hur socionomutbildningar tar upp sexuell läggning* saknar de sju undersökta socionomutbildningarna ett planmässigt arbete för förmedlandet av kunskaper kring livssituationen för homo- och bisexuella personer. Socionomprogrammet vid Lunds universitet är en av de granskade utbildningarna. Vi menar att det är väsentligt att få ta del av denna typ av kunskaper i syfte att tillägna sig ett professionellt förhållningssätt gentemot homosexuella invandrare.

⁸ HomO står för ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Det är en statlig myndighet med uppdrag att motverka homofobi samt orättvis och kränkande behandling som har samband med homo-, bi- eller heterosexuallitet (<http://www.homo.se/o.o.i.s/1012>).

7. Källförteckning

7.1 Litteratur

Allwood, Carl Martin & Franzén, Elsie C (2001) *Tvärkulturella möten. Grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994) *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bohman, Lars (1995) *Man och man emellan. En bok om manlig homosexualitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Goffman, Erving (1972) *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Halvorsen, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Håkan (2005) "Queer idrott" i Kulick, D., red.: *Queersverige*. Stockholm: Natur och Kultur.

Lindgren, Sven-Åke (1999) "Michel Foucault" i Andersen, H. & Kaspersen, L B., red.: *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Nordin, Lissa (2005) "När man inte vill vara själv" i Kulick, D., red.: *Queersverige*. Stockholm: Natur och Kultur.

Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Silverman, David (2005) *Interpreting qualitative data. Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage publications.

Spargo, Tamsin (1999) *Foucault and Queer Theory*. Cambridge: Icon.

Wibeck, Victoria (2000) *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

7.2 Hemsidor på internet

Dagens Nyheters hemsida (besökt: 2006-01-03)

Den svenska sociala bomben - <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=573&a=487074>

HD friar Åke Green - <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=495007>

Prästprotest mot välsignelseakt - <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=483884>

HomO:s hemsida (besökt: 2005-12-30) <http://www.homo.se/o.o.i.s/1012>

IPAG:s hemsida (besökt: 2005-11-29) <http://www.rfsl.se/?p=601>

Nationalencyklopediens hemsida (besökt: 2005-12-19) <http://www.ne.se>

NOVA:s hemsida (besökt: 2005-12-10) <http://www.nova.no/?id=15&subid=0>

RFSL:s hemsida (besökt: 2005-11-29) <http://www.rfsl.se/?p=109>

Sydsvenska dagbladets hemsida (besökt: 2006-01-03)

Viktigt tro på utsatt för hedersvåld - <http://sydsvenskan.se/sverige/article127277.ece>

7.3 Rapporter på internet

Haansbaek, Thomas (2002) *...som en kamel med två pucklar. Om homosexuella invandrare i Sverige*. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2002:4.

<http://www.fhi.se/upload/PDF/2004/rapporter/...somen.pdf>

HomO (2005) *"Alla är lika för mig!" En kartläggning av hur socionomutbildningar tar upp sexuell läggning*. Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning.

http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/Socionomkartl.pdf.pdf

Knutagård, Hans & Nidsjö, Elisabet (2004) *Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning*. Länsstyrelsen i Skåne län, rapport 2004:24.

<http://www.m.lst.se/documents/Lst%20Hedersvald.pdf>

Osander, Caroline (2005) *Københavnervliv. En interviewundersøgelse med homoseksuelle med etnisk minoritetsbaggrund*. Landsforeningen for bøsser och lesbiske.

<http://www.lbl.dk/fileadmin/site/politik/etnohomoer/Koebenhavnerliv.LBL.pdf>

Skivik, Hans Morten & Eide, Maren Arna & Nikolaisen Dammen, Karin (2003) *Homofil ungdom med innvandrerbakgrunn. En forstudie til dokumentarfilm*. Barne- og familiedepartementet.

<http://www.jus.uio.no/ifk/nettverket/prosjekt/innv-ungd-rapport.pdf>

Statens folkhälsoinstitut (2005) *Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation. Åtterrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer*. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2005:19.

http://www.fhi.se/upload/ar2005/uppdrag/uppdraghbt_a200519_0512.pdf

Bilaga: http://www.fhi.se/upload/ar2005/uppdrag/uppdraghbt_bilaga1_0512.pdf

Ulstein Moseng, Bera (2003) *Lesbiske og homofile med innvandrerbakgrunn. En pilotundersøkelse*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, rapport 2003:14.

http://www.nova.no/asset/278/2/278_2.pdf

Bilaga 1

Hej!

Vi är två socionomstudenter vid Socialhögskolan i Lund som håller på att skriva uppsats under utbildningens näst sista termin. Genom XX har vi fått kontakt med dig och förstått att du är intresserad av att ställa upp på en intervju. Detta gläder oss verkligen!

Vi kommer att genomföra enskilda intervjuer med ca sex personer. Varje intervju kommer att pågå i runt en timme. Syftet med intervjun och våra frågor som kommer att ställas, är att få veta vad just du tänker om att vara homosexuell och invandrare i det svenska samhället. Vi är intresserade av dina upplevelser, erfarenheter och tankar kring detta för att föra fram ditt och de övriga respondenternas perspektiv!

Det är viktigt för dig att känna till vissa saker när det gäller att bli intervjuad för en uppsats. Det första gäller frivilligheten med att ställa upp. Likaså ska du veta att du när som helst innan uppsatsen är färdigskriven (i början av januari 2006) kan be att få hoppa av som deltagare.

Som deltagare garanteras du anonymitet. Det innebär att vi inte kommer att skriva några personuppgifter i uppsatsen så att dessa kan härledas till dig. Vid behov kommer vi att ändra eventuella detaljer som skulle kunna avslöja vem det handlar om.

Det som kommer fram i intervjuerna kommer inte heller att diskuteras av oss med utomstående personer. Vi vill också att du ska veta att de uppgifter vi får via intervjuerna enbart kommer att användas i själva uppsatsen. De kan alltså inte användas i andra sammanhang eller för andra ändamål.

Under intervjun kommer vi att använda bandspelare för att underlätta för oss i bearbetningen av det du säger. Under uppsatsskrivandet kommer ingen annan än vi att lyssna på banden, och när vi är klara med uppsatsen kommer inspelningarna att raderas. Detsamma gäller för utskrifterna av intervjuerna.

Givetvis kommer du när uppsatsen är färdigskriven och godkänd av skolan att få ta del av den. Via en hemsida kopplad till Lunds universitet kommer du då att kunna läsa den.

Tack än en gång för din medverkan!
Väl mött den XX kl XX.

Med vänliga hälsningar

Therése Linné och Cecilia Nordén

Om du undrar något går det bra att kontakta oss:

Therése Linné
therese@linne.as
XXXX-XX XX XX

Cecilia Nordén
cecilia-norden@spray.se
XXX-XX XX XXX

Bilaga 2

Intervjuguide

Ålder?

Antal år i Sverige?

Ursprungsland?

Religion?

Omgivningens bemötande

1. Hur många känner till att du är homosexuell?
2. I vilken grad vågar du ge uttryck för din sexuella läggning? (Exempelvis bland familjen, vänner, på arbetet)
3. Vilka reaktioner möttes du av när/om du kom ut i Sverige?
4. Har du upplevt att du känt dig utanför, ensam, varit annorlunda? (Till exempel i förhållande till familj, släkt, invandrargrupp, homosexuella) Vad kan det i så fall ha berott på?
5. Finns det speciella sammanhang i Sverige där du upplevt dig diskriminerad eller utanför? Tror du att det skulle vara annorlunda för en svensk homosexuell?
6. Det står att läsa i tidigare forskning att homosexuella invandrare är en dubbelt utsatt grupp, vad säger du om det?
7. Tror du att kvinnliga homosexuella invandrare blir annorlunda bemötta än manliga homosexuella invandrare?
8. Har du någon gång önskat att du tillhörde den svenska heterosexuella gruppen?
9. Hur önskar du att bemötandet av dig som homosexuell invandrare ska se ut?

Grupptillhörighet/syn på gruppen

10. Hur ser din umgängeskrets ut, med vem umgås du?
11. I hur hög grad söker du dig till platser där det finns möjlighet att träffa andra homosexuella invandrare? (Exempelvis klubbar, kaféer, föreningar)
12. Hur viktigt är det för dig att tillhöra, ingå i, umgås med en grupp med andra homosexuella?
13. Är det viktigt att gruppmedlemmarna också har invandrabakgrund?
14. Med vad identifierar du dig starkast – homosexualiteten eller invandrabakgrunden? (Till exempel med vad känner du dig mest hemma eller tryggast med)

15. Har du känt dig välkommen i den homosexuella gruppen?
16. Vilka fördelar kan du se med att vara både homosexuell och invandrare?
17. Vilka nackdelar kan du se med att vara både homosexuell och invandrare?

Omgivningens bild och dess inverkan på den intervjuade

18. Märkte du någon skillnad i bemötandet från dem som du berättade om din sexuella läggning för?
19. Har dina relationer med nära och kära som du kommit ut för förändrats?
20. Vilken bild/uppfattning upplever du att omgivningen har av dig som homosexuell invandrare? (Både bland de närmsta och generellt)
21. Hur påverkar den bilden/uppfattningen dig?
22. Hur påverkar det svenska samhället möjligheten till öppenhet kring homosexualitet?
23. Känner du dig på något plan hämmad att uttrycka din sexuella läggning på grund av din kultur? (På grund av personliga skäl, omgivningen, samhället)
24. Tror du att det ser annorlunda ut för svenska homosexuella?
25. Har du någon gång känt dig pressad på grund av omgivningens bemötande att förneka din homosexuella läggning?
26. Hur har din etniska bakgrund påverkat ditt sätt att se på dig själv som homosexuell?

Framtiden

27. Vilka tankar har du om framtiden för homosexuella invandrare?
28. Finns det något annat som du vill tillägga som vi inte har frågat om?